

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**Студентський науковий вісник
обліково-фінансовий факультет
2022-2023**

**Випуск 1 (23).
Частина 1. Економічні науки.**

**Миколаїв
2023**

**Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний аграрний університет**

**СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК
обліково-фінансовий факультет
2022-2023
(наукове електронне видання)**

**Випуск 1 (23).
Частина 1. Економічні науки.**

**Миколаїв
2023**

УДК 657-024.11:658.1

Друкується за рішенням вченої ради обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету (протокол №9 від 22.05.2023 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Біліченко О.С., канд. екон. наук, доцент, в.о. декана обліково-фінансового факультету МНАУ; **Волосяк Ю.В.**, канд. техн. наук, доцент, завідувач кафедри інформаційних систем і технологій МНАУ; **Довгаль О.В.**, д-р екон. наук, професорка, завідувачка кафедри економічної теорії і суспільних наук МНАУ; **Дубініна М.В.**, д-р екон. наук, професорка, завідувачка кафедри обліку і оподаткування МНАУ; **Потривасєва Н.В.**, д-р екон. наук, професорка, завідувачка науково-дослідним відділом МНАУ; **Сіренко Н.М.**, д-р екон. наук, професорка, завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування МНАУ; **Шарата Н.Г.**, д-р пед. наук, професорка, проректорка з науково-педагогічної та виховної роботи і підвищення кваліфікації МНАУ.

Студентський науковий вісник, обліково-фінансовий факультет. Випуск 1 (23). Частина 1. Економічні науки [наукове електронне видання]. МНАУ. Миколаїв. 2023. 35 с.

Миколаївський національний
аграрний університет, 2023

УДК: 336.71.078.3

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ

А. В. БУРКОВСЬКА,

*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

А. О. ШЕВЧЕНКО,

*здобувач вищої освіти освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та страхування»,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

***Анотація:** досліджено недоліки та шляхи подолання перепон на шляху до удосконалення наглядової діяльності банківських установ. Проаналізовано міжнародні методи управління та контролю за діяльністю проблемних банків. Здійснено моніторинг за практикою іноземних колег у питанні наглядової діяльності.*

***Ключові слова:** банківська установа, Національний банк України, банківська система, банківський нагляд.*

Постановка проблеми. Нестабільність економічної і політичної сфер, відсутність стійкого фінансового середовища виявили низку суттєвих недоліків в процесі управління проблемними банками в Україні. У сучасних умовах функціонування банківської системи необхідно враховувати тенденції, що пов'язані з кризами на міжнародних фінансових ринках. Актуальним і значущим питанням стає формування потужної і надійної банківської системи в практичному плані.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питань щодо особливостей функціонування проблемних банківських установ в Україні та методів впливу на них здійснювала низка науковців, серед яких: Ганзюк С. М., Коваленко В. В., Криклій О. А., Макаренко Ю. П. [3], Панасенко І. М. [5], Партин Г. О. та інші. Однак існуючий обсяг наукових праць не усуває потребу в здійсненні подальших досліджень щодо виявлення шляхів удосконалення

роботи Національного банку України з банківськими установами, які відносять до проблемних.

Мета статті полягає у дослідженні стану банківської системи України та виділенні шляхів поліпшення нагляду за діяльністю проблемних банківських установ.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах функціонування вітчизняної дворівневої банківської системи, основна її частина належить банківським установам другого рівня банківської системи.

Саме через це діяльність банківських установ країни потребує особливо прискіпливої уваги зі сторони регулюючих органів. Основною місією регулятора є моніторинг стану і контроль за надійністю функціонування банківських установ, а також, у разі необхідності, регулювання певних аспектів їхньої діяльності. Ця необхідність обумовлена існуванням на фінансовому ринку великої кількості надавачів банківських послуг, що змушує їх у конкурентних умовах функціонування підвищувати ризикованість здійснюваних операцій для якісного і повного задоволення потреб своїх клієнтів. Банківський нагляд являє собою досить складний процес, який має потребу в правильній організації та ефективному управлінні на вищих його ланках відповідно до цілей та принципів банківського регулювання [7].

Система банківського регулювання та нагляду - комплекс взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих елементів для виконання поставлених цілей і завдань НБУ, досягнення стратегічних показників діяльності банківської системи України, сприяння комплексному розвитку банківського сектора та створення сприятливого конкурентного середовища для банків. Кризові та глобалізаційні явища ставлять перед системою банківського нагляду нові завдання. Для виходу з важких економічних ситуацій в Україні, держава повинна розробляти та удосконалювати стабілізаційну політику та ефективний нагляд за банківською системою [8].

Ефективність банківського нагляду передбачає своєчасне виявленням недоліків і унеможливлення проблемності банківської діяльності. Визначимо

основні напрями державної політики щодо виходу банківської сфери з кризової ситуації (рисунок 1).

Посилення банківського нагляду за обсягом та якістю капіталу банківських установ, станом їх ліквідності
Посилення контролю за рівнем прозорості діяльності банківської установи, стимулювання в набутті довіри клієнтів
Удосконалення механізмів з питань своєчасної реорганізації банківських установ з метою уникнення впливу проблемних банків на банківську систему всієї країни в цілому
Розробка механізмів рекапіталізації вітчизняних банків
Контроль та сприяння ефективності управління банківськими ризиками

Рисунок 1 - Головні напрями державної політики щодо виходу банківської сфери з кризової ситуації

Джерело: розроблено на основі [11].

Враховуючи як позитивні, так і негативні сторони посилення глобалізаційних явищ у світі, Національний банк України повинен детально проаналізувати досвід іноземних колег і сприяти інноваційному реформуванню власної структури банківських операцій. Слід приділяти увагу побудові міжбанківських зв'язків, сприяти створенню фінансових груп, склад яких наповнювати інвестиційними, страховими та фінансовими компаніями [9]. Це призведе до нарощування фінансового капіталу і посилить вплив країни на світові глобалізаційні процеси. Орган банківського нагляду має бути незалежним від інших структур, аполітичним і забезпеченим достатньою кількістю професіональних працівників.

Звичайно ж, тільки ефективні заходи зможуть вирішити всі негаразди проблемних банківських установ. Одним із таких ефективних заходів є реструктуризація, мета якої полягає у радикальних змінах організаційної структури банку задля якнайшвидшого відновлення його фінансової стабільності.

При відмові діючого керівництва проблемного банку від впровадження необхідних стабілізаційних заходів, орган банківського нагляду повинен призначити тимчасового зовнішнього адміністратора з метою розробки стратегії реструктуризації і методів введення її в дію на початковому етапі [10].

При реальних загрозах платоспроможності банківської установи, створення тимчасових адміністрацій можливе за наявності хоча б однієї з наведених нижче підстав:

- невиконання вимог Національного банку України щодо звільнення з посади керівників виконавчих органів, головного бухгалтера або керівників банку;

- наявність конфліктної або некерованої ситуації в керівництві банку (конфлікт інтересів ради та правління банку тощо), що загрожує фінансовому стану банківської установи;

- подання недостовірної інформації і звітності, що встановлено нормативно-правовими актами Національного банку України (зокрема, внаслідок відсутності банківського контролю за визначенням фактичної частки прямої і непрямой участі найбільших акціонерів у статутному капіталі банку), неподання або несвоєчасне їх подання;

- неподання документів на письмову вимогу уповноважених працівників Національного банку України;

- приховування рахунків, документів, активів тощо.

Альтернативними підставами введення тимчасових адміністрацій Національним банком України є:

- систематичні порушення (два і більше разів протягом календарного року) банком законних вимог Національного банку України;

- зменшення розміру регулятивного капіталу банку на 30% протягом останніх 6-ти місяців при одночасному порушенні хоча б одного економічного нормативу;

- якщо банк протягом 15-ти робочих днів з моменту настання строку виконання його боргових зобов'язань не виконує 10% і більше своїх прострочених зобов'язань перед кредиторами;

- арешт керівників банку або визнання їх судом винними у вчиненні злочину;

- учинення банком дій щодо приховування рахунків, будь-яких активів, реєстрів, звітів, документів;

- необґрунтована відмова банку в наданні документів чи інформації, передбачених Законом України “Про банки і банківську діяльність”, уповноваженим представникам Національного банку України;

- наявність публічного конфлікту в керівництві банку;

- наявність клопотання банку про призначення тимчасової адміністрації [6].

Завданням тимчасового адміністратора є повний контроль управління банком з подальшими діями і рішеннями для забезпечення збереження капіталу, активів та приведення його діяльності відповідно до вимог банківського законодавства. Тимчасовий адміністратор виконує місію поліпшення фінансового стану та платоспроможності проблемного банку, реалізуючи стабілізаційні методи.

З метою продовження роботи з проблемними банками Національний банк України повинен точно і в повному обсязі визначати мету та методи фінансової стабілізації, користуючись Базельськими принципами ефективного банківського нагляду [10].

Для цього необхідно використовувати вже існуючі та постійно удосконалювати нові інструменти для аналізу банківської діяльності та застосовувати превентивні методи стабілізації. Ключові стабілізаційні заходи тимчасової адміністрації наведені на рисунку 2.

Розробка і контроль стабілізаційних і корегувальних програм з подальшим визначенням економічного ефекту у грошовому виразі
Видання наказу про збільшення статутного капіталу через процедури, згідно чинного законодавства
Аналіз нерентабельних або загрозливих для інтересів кредиторів і вкладників банківських операцій; прийняття рішення про часткове або повне зупинення їх реалізації
Повне погашення прострочених заборгованостей за наданими кредитами
Зупинення виплат дивідендів, заборона розподілу капіталу банку до моменту завершення заходів фінансової стабілізації
Представлення на розгляд управлінню НБУ пропозиції щодо мораторію на задоволення вимог кредиторів

Рисунок 2 - Стабілізаційні заходи тимчасової адміністрації.

Джерело: розроблено автором на основі [7]

Після успішної реструктуризації банківської установи першочерговим кроком є призначення нового керівництва, що повинно сприяти підтримці рівня фінансового стану після тимчасових адміністрацій і підвищенню ефективності управління банком, обізнаності щодо впроваджень нових процедур і методів для задоволення вимог кредиторів.

Впровадження тимчасових адміністрацій посилює позитивний ефект, адже тимчасові адміністрації вже давно перейшли від місії сприяння ліквідації до мети усунення неплатоспроможності та збереження банку [11].

Аналізуючи міжнародний досвід в роботі з проблемними банками, можна виділити два основних напрями:

- 1) Застосування корегувальних заходів щодо підтримки, направлення, вирішення проблемних пунктів і реорганізації проблемного банку;
- 2) Реструктуризація або ліквідація проблемного банку, що полягає у ліквідації з відкликанням ліцензії або злиття [12].

Для того, щоб банківський нагляд був більш ефективним, доцільно його постійно вдосконалювати, враховуючи сучасні міжнародні стандарти [13].

Напрями вдосконалення банківського нагляду:

- мінімізація втручання держави в сферу банківської діяльності;

- чітке розмежування законодавчих і виконавчих органів в системі банківської діяльності;
- зосередити увагу на найбільш небезпечних для стабільності банківської системи України питаннях і банках;
- здійснення постійного контролю за банківськими групами, власниками та керівниками банківських установ на різних ланках;
- запровадження періодичних виїзних інспекційних перевірок;
- здійснення зовнішнього незалежного аудиту в банківських установах;
- забезпечення банківських установ наглядовими інструкціями щодо відповідності стандартам міжнародної фінансової звітності.

Висновки. Отже, удосконалення наглядової діяльності банківських установ має суттєве значення для стійкого функціонування банківської системи та захисту інтересів вкладників і кредиторів. Практичне значення регулювання надасть можливість для забезпечення довіри клієнтів і змозгу проблемним банкам вийти із кризового становища шляхом застосування новітніх методів подолання фінансово-економічних негараздів.

Найефективнішим заходом банківського нагляду є негайне введення тимчасових адміністрацій у проблемні банки, злиття з іншим банком або поглинання іншим банком та націоналізацію проблемного банку.

Підвищення ефективності банківського нагляду важливо поряд з традиційними його інструментами (виїзне та безвиїзне інспектування) застосовувати також і громадський контроль за діяльністю банківських установ. Власне громадський контроль має сприяти динамічному розвитку банківського сектора, підвищенню довіри до банків, зростанню прозорості та публічності банківських установ. Ці стратегічні завдання можна досягнути, застосовуючи конкретні інструменти його реалізації, а саме: якісний аналіз стану банківської системи; доведення до громадськості інформації про банки; оприлюднення рейтингів незалежних рейтингових агентств; надання висновків і рекомендацій НБУ для прийняття рішень.

Список літературних джерел:

1. Економіка і організація управління. 2019. №3(35). URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2019.3/> (дата звернення: 19.02.2023).
2. *Пріоритети розвитку фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів: монографія / [Л. Л. Грищенко та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Грищенко ; Суми : Сум.держ. ун-т, 2021.*
3. Макаренко Ю. П. Сучасний стан та шляхи удосконалення банківського регулювання та нагляду. Інвестиції: практика та досвід. 2017. №12. С. 62-67.
4. Мамедов С. Г. Підвищення ефективності нагляду в контексті реструктуризації банків. Вісник університету банківської справи. 2017. №1(28). С. 60-64.
5. Панасенко І. М. Банківський нагляд як інструмент забезпечення стабільності банківської системи України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. №23. С.518-523.
6. Офіційний сайт Національного банку України. URL : [www. bank. gov. ua](http://www.bank.gov.ua). (дата звернення: 19.02.2023).
7. Волкова В. В. Тенденції розвитку банківського нагляду в Україні в умовах переходу до міжнародних стандартів. EUROPEAN JOURNAL OF ECONOMICS AND MANAGEMENT. Volume 4. Issue 3. 2018. С.26-35.
8. Губа М. О., Плійчук М. В. Ризики в банківській системі України. Економіка, фінанси, право. 2018. № 5. С. 4–9.
9. Кузнєцова Н. В. Системний підхід до менеджменту фінансових ризиків. Системні дослідження та інформаційні технології. 2018. № 2. С. 124–140.
10. Базельські основні принципи ефективного банківського нагляду. URL: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/BCP%20Core%20Principles_ukr%20.pdf . (дата звернення: 16.02.2023).
11. Kolodiziev O., Chmutova I., Lesik V. Use of causal analysis to improve the monitoring of the banking system stability. Banks and Bank Systems. 2018. Vol. 13, Issue 2. P. 62–76.

12. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затверджене Постановою Правління НБУ 30.06.2016 р. № 351. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16/print1479389606687835> (дата звернення: 18.02.2023)

13. Polova O. PECULIARITIES OF FUNCTIONING OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE, 2022. URL : <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2022-2-14/> (дата звернення: 17.02.2023).

A. Burkovska, A. Shevchenko. KEY DIRECTIONS OF IMPROVEMENT IN THE SUPERVISORY ACTIVITY OF BANKING INSTITUTIONS

Abstract: shortcomings and ways to overcome obstacles on the way to improving the supervisory activity of banking institutions are investigated. International methods of management and control over the activities of troubled banks are analyzed. Monitoring was carried out according to the practice of foreign colleagues in the matter of supervisory activities.

Keywords: banking institution, National Bank of Ukraine, banking system, banking supervision.

МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ БАНКІВСЬКОГО УПРАВЛІННЯ

А. А. Кугляр,

здобувач вищої освіти освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація.** У статті визначено основні тенденції та особливості розвитку банківського маркетингу в сучасних умовах. Розглянуто основні інструменти полегшення банківських послуг. Проаналізовано основні методи залучення нових клієнтів та збереження існуючої клієнтської бази. Також виділено поняття «реклама» як ключовий елемент інформування користувачів про банківські послуги.*

***Ключові слова:** банківський маркетинг, реклама, рекламні функції, банківські продукти, рекламна політика, потреби клієнтів.*

Постановка проблеми. В сучасному економічному світі банківські установи надають різноманітні види банківських та суміжних послуг. Клієнтами банку є переважно люди та підприємства, які мають надлишок або брак коштів, а також ті, хто бажають отримати певні фінансові послуги. Клієнтоорієнтований підхід є одним із важливих факторів в управлінні банком. Банківський маркетинг забезпечує функціонування такого підходу через компонування та надання послуг, необхідних клієнтам, що розроблені шляхом перевірки корпоративних цілей банку та обмежень зовнішнього середовища. Для банку дуже важливим є сприяння розвитку довірливих взаємовідносин з клієнтами, що супроводжується інноваційними ідеями, які можна використовувати як заходи для задоволення їхніх потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління фінансово-кредитними установами потребують постійного дослідження науковцями, оскільки події світового масштабу впливають не лише на процеси управління фінансовими установами, а й на фінансову систему в цілому. З огляду на прискорення темпів розвитку суспільства, особливої уваги потребують питання застосування маркетингових інструментів у банківській діяльності. Дослідженню теми банківського маркетингу та маркетингових інструментів приділяли увагу такі вчені, як: Янковська

Л. А. [1], Сиволап Ю. Ю. [2], Антоніус Д. С. [3], Безус Р. М. [4], Тарасевич Н. В.

[5], Іванова Л. О. [6], Семак Б. Б. [6], Вовчанська О. М. [6]. Актуальним залишається дослідження нових маркетингових інструментів в управлінні банком. Також постає питання максимального впровадження новітніх технологій у розробку та просування банківських продуктів.

Метою статті є вивчення особливостей банківського маркетингу як інструменту банківського управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. З кожним роком кількість банківських установ в Україні скорочується, проте ринок банківських послуг залишається висококонкурентним, оскільки відбувається процес впровадження новітніх технологій у сфері банківських послуг для залучення більшої кількості клієнтів. Реалізація клієнтоорієнтованих завдань, що постають перед банківською установою можлива за допомогою якісного банківського маркетингу в системі управління. Варто зазначити, що банківський маркетинг - це діяльність, спрямована на доведення банківських продуктів до клієнтів за допомогою певних інструментів, включаючи дослідження ринку, рекламу, просування послуг та контроль після надання послуг [7, с. 520].

Одними із новітніх інструментів банківського маркетингу для залучення клієнтів є мобільний банкінг, швидкі платежі й гаманці, голосові сервіси, реклама, персональні повідомлення, магазини додатків тощо [2, с. 4].

Протягом останніх років соціальні медіа, які стали невід'ємною складовою життя суспільства також використовуються банками, як маркетинговий інструмент. Більшість споживачів дізнаються про банківську установу через кілька каналів, включаючи соціальні мережі та веб-сайт, перш ніж зайти у відділення чи відкрити рахунок. Іноді потенційні клієнти також завантажують і перевіряють банківський мобільний додаток перед цим. Пристосування до цього багатоканального досвіду означає роботу над тим, щоб керувати клієнтським шляхом на різних платформах. Соціальні медіа є одним із найбільших каналів, що використовується для збору даних про споживачів банківських послуг. Проте, варто зазначити, що соціальні медіа слід використовувати не для продажу послуг або товарів, а для забезпечення

потенційних клієнтів доступом до корисної, релевантної інформації. Також вони забезпечують формування keер-in-touch зв'язків між клієнтами та банком.

Застосування всіх вищезазначених інструментів в управлінні банківською діяльністю неможливе без формування сучасної маркетингової стратегії. Новітня стратегія має включати в себе: застосування програми лояльності, наявність цифрових програм, процес персоналізації, диференціація локалізації.

В останні роки програми лояльності стали одним із ключових маркетингових інструментів, що використовуються світовою банківською індустрією. Ці типи програм створені для заохочення постійних клієнтів. Успішним прикладом застосування програм лояльності є Citibank. Основою цього інструменту є бальна програма, яка дозволяє клієнтам заробляти бали кількома способами; наприклад, використання кредитної картки Citi, здійснення банківських операцій із Citi за допомогою зареєстрованого поточного рахунку, а також додавання відповідних послуг і продуктів до наявного поточного рахунку Citi. Бали, зібрані клієнтами Citi, можна обміняти на готівку в розмірі до 1 цента за бал, це означає, що 10 000 балів дорівнюватимуть 100 доларам США готівкою. Однак, окрім повернення готівки, Citi має широкий портфель винагород, на які можна використовувати бали клієнтів. Клієнти можуть здійснювати покупки безпосередньо в точках роздрібної торгівлі, таких як Amazon, CVS, BestBuy, на додаток до BP, Shell та інших [8].

Цифровізація маркетингових процесів в управлінні банком є важливим елементом маркетингової стратегії. Штучний інтелект і машинне навчання в банківській сфері є головними аспектами інтеграції додатків, чат-ботів і сегментації. Наприклад, штучний інтелект може відстежувати прогрес користувача на веб-сайті, у соціальних мережах і програмах, враховувати їхній пошук (за допомогою файлів cookie) і створювати для нього персоналізований шлях клієнта [9]. Ця технологія може пропонувати клієнтам релевантні продукти та інформацію, може направляти їх до представника служби клієнтської підтримки, якщо це необхідно, і може іншим чином передбачити,

що потрібно споживачеві на основі його поведінки та дій.

Персоналізація, як маркетинговий інструмент включає в себе три види персоналізованих процесів:

1. Перспективна персоналізація. В цьому процесі для зручності керування потребами користувача враховуються історичні дані. Це дає можливість відстежувати всі минулі та майбутні бажання клієнтів. І завдяки цьому створюються певні правила та робочі процеси.
2. Персоналізація в реальному часі. Банківські установи використовують також історичні дані, але переважно ті, що отримані на даний момент. Цей процес відбувається в реальному часі і одразу, щоб створити максимально персоналізований сервіс. Наприклад, клієнти можуть бути активними користувачами на сайті та отримувати необхідні їм рекомендації одним натисканням.
3. Персоналізація машинного навчання. Алгоритми на основі штучного інтелекту можуть відстежувати поведінку потенційних або наявних клієнтів і пропонувати більш індивідуальний контент. Проаналізувавши велику кількість вподобань клієнтів, які вони здійснили на сайті або в додатку, можна пропонувати свої, удосконаленні відповідно до їх вподобань, послуги. Цей процес дієвий не лише для окремої людини, а для будь-якої особи з ключової аудиторії [10].

Диференціація локалізації відноситься до здатності корпоративного бренду адаптувати маркетинговий матеріал для використання в різних місцевих областях. Коли вміст локалізовано, основні цінності компанії передаються більш релевантним способом через зміни в повідомленнях, які вносяться, щоб додати більшу локалізацію. Креативна локалізація є спільними зусиллями корпоративних і місцевих організацій. У цьому аспекті управлінські рішення можуть позитивно вплинути на корпоративне та локальне узгодження інтересів та створити гіперрелевантні та локалізовані банківські маркетингові кампанії.

Висновки. Посилення конкуренції, розширення ринку банківських послуг та інші зміни в банківському секторі зумовлюють необхідність

маркетингу додатків. Це підвищує ефективність операцій банку та підвищує працездатність. Тому одним із основних факторів успішного розвитку сучасних банків є впровадження та активне використання маркетингових інструментів в управлінні банком.

Маркетингові інструменти значною мірою сприяють підвищенню якості продуктів і послуг, створенню сприятливого іміджу банківської установи, підвищенню конкурентоспроможності банків. Це відбувається за допомогою стратегічних методів розвитку технологій і стратегій для навчання людських ресурсів і залучення клієнтів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Л. А. Янковська. Банківський маркетинг: навч. посіб. для студентів напряму підгот. «Фінанси та кредит». Львів : Галицька видавнича спілка. 2016. 222 с.
2. Сукач О. М., Сиволап Ю. Ю. Маркетингові інструменти в системі управління банком. *Економіка та суспільство*. 2020. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/101/96/> (дата звернення: 9.11.2022).
3. Антоніус Д. С. Банківський маркетинг і маркетингова стратегія. *Молодий вчений*. 2015. № 11(26). С.6.
4. Безус Р. М. Маркетинг у банках: навч. посіб. Дніпров. держ. аграр.-екон. ун-т. Дніпро : Журфонд. 2019. 318 с.
5. Тарасевич Н. В., Назлуханян С. С. Сучасні тенденції розвитку маркетингу в банківській сфері. *Економіка і суспільство*. 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/113.pdf (дата звернення: 9.11.2022).
6. Іванова Л. О., Семак Б. Б., Вовчанська О. М. Маркетинг послуг: навч. посіб. Львів. торг.- екон. ун-т. 2018. 507 с.
7. Тагірбеков К. Р. Основи банківського маркетингу. Основи банківської справи. 2016. 720 с.
8. Izabela Grochowska. Bank loyalty programs: 10 successfulexamples. URL: <https://www.openloyalty.io/insider/bank-loyalty-programs-10-successful->

[examples-2022](#) (дата звернення: 9.11.2022).

9. Digital Marketing Trends for Banksin 2022.

URL:<https://everfi.com/blog/financial-education/digital-marketing-trends-for-banks/> (дата звернення: 9.11.2022).

10. Nazar Kwartalni. Personalization in banking industry: best examples of digital

evolution. 2022. URL: <https://inoxoft.com/blog/personalization-in-banking-industry-best-examples-of-digital-evolution/> (дата звернення: 9.11.2022).

Науковий керівник - Бурковська А. В.,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРИВНІ

Т. В. НЕСТЕРЧУК,

*здобувач вищої освіти освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Миколаївський національний аграрний університет*

***Анотація:** У цій статті детально розглянуто розвиток української грошової одиниці в різні історичні періоди. Досліджено види та дизайн грошових знаків на території України в часи Київської Русі, УНР, Директорії, СРСР, Німецької окупації та діяльності УПА, а також у період незалежної України. З'ясовано, що кожен період мав свої певні фактори, які перешкоджали становленню національної валюти. Доведено, що українці пройшли досить важкий шлях для того, щоб здобути омріяну власну грошову одиницю.*

***Ключові слова:** гривня, банкнота, монета, номінал, грошовий оборот, держава*

Постановка проблеми. Питання виникнення і застосування в обігу української грошової одиниці - гривні включають в себе як економічні, так і політичні аспекти. Історія вітчизняної національної грошової одиниці має свої особливості та залежить від специфічних факторів періоду емісії і використання гривні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Історію гривні, як національної валюти України, досліджували багато економістів, істориків та фінансових експертів. Дослідження проводилися на різних рівнях - від академічних робіт до популярних книг та статей в ЗМІ. Провідні вітчизняні дослідники Альфоров О. А. [5], Бойко Д. І. [7], Клименко О. О. [8], Коковіхіна О. О. [7], Колесников О. В. [7], Крижанівський А. Л. [14], Шуст Р. М., Целуйко О. П. [14] працювали над історією гривні в Україні.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження розвитку української грошової одиниці в різні історичні періоди.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна держава має свою історію. Важливою складовою держави є власна валюта. Для України власна грошова одиниця - це омріяна поколіннями ідея самоутвердження нації, що уособлює жадану незалежність. Українська гривня - це не лише міра вартості та грошовий знак, на її банкнотах і монетах прописана наша історія.

Походження назви грошової одиниці «гривня» пов'язане з нашийною прикрасою, виготовленою з дорогоцінного металу. Її носили на «загривку», через це прозвали Гривна [1]. Ця прикраса була у вигляді намиста, обруча або кілець, оздоблена дорогоцінним камінням і не рідко гравюрою. Гривна була предметом розкоші і свідчила про високий статус людини, яка її носила, також нею нагороджували чоловіків за високі бойові досягнення.

Першу офіційну згадку слова «гривна», у значенні певної кількості монет, було знайдено у «Повісті минулих літ», у літописі сказано, що київський князь Олег у VIII-IX ст. заради миру встановив варягам данину в триста гривен на рік [2]. При здійсненні таких операцій гривна використовувалась як міра лічби та ваги, а також забезпечувала стабільний політичний та економічний розвиток.

Першою державною монетою Київської Русі був златник Володимира Великого. Карбування цієї монети відбувалося у період X-XII ст. Її особливістю було те, що на ній було вигравіювано тризуб. На аверсі цієї монети зображений князь у всій його величі, тризуб і напис «ВЛАДИМИР НА СТОЛЕ» або «ВЛАДИМИР, А СЕ ЕГО ЗЛАТО», а на реверсі – образ Ісуса Христа, який тримає Євангеліє і напис «ІСУС ХРИСТОС» [14, с. 28-29]. З 10 виявлених монет, на території України знаходяться всього 2 монети, в Національному музеї історії України - 1, в Одеському археологічному музеї - 1 [12]. Монети Київської Русі у своєму дизайні містять виключно давньоруські написи й зображення своїх князів, на відміну від країн Заходу, які при карбуванні власних монет часто використовували копії римських написів та портретів [3].

У XII-XIV ст., карбування монет припинилося, Київська Русь переживала складний період. Заміною злотників стали срібні злитки, що називалися «гривнями». Найдавніша «київська» гривна, що була в обігу, мала шестигранну форму і важила 150 г срібла [5]. Існує ще декілька видів гривні: «новгородська» та «чернігівська». «Новгородська» гривня мала вид довгуватої палички вагою 200 грамів. «Чернігівська» гривня своєю формою схожа на «київську», вона також була шестигранною, але для того, щоб

продемонструвати якість срібла, мала розплющені молотком кінці [5]. Назви вищевказаних зливків походять від міст, де їх вперше знайшли. Місто, в якому знайшли монети не вказувало на те, що саме там відбувалося відлиття цієї монети. Варто звернути увагу на те, що гривні не карбували, а відливали у глиняних формах.

У XIII ст. окрім гривні в обігу з'явилося ще одне поняття – «рубль». Злитки гривні в ті часи мали досить велику вартість, тому в побуті було досить незручно здійснювати дрібні платежі. Люди знайшли рішення цієї проблеми: вони рубали срібні злитки гривні та отримували рублі, або ж по іншому називали «рубана гривня». У XV ст. грошово-лічильною одиницею стає рубль, а злитки взагалі виходять з обігу, гривна ж продовжувала існувати до XVIII століття лише як вагова монета — «гривенка», яка ділилася на 48 «злотників», а вони, своєю чергою — на 25 «почок» [2].

Наступний етап розвитку гривні відбувся в період УНР та Директорії. У творенні суверенної Української держави важливим чинником було: побудова незалежної банківської системи і впровадження національної валюти. Український державний банк почав своє існування з 22 грудня 1917 р. [3]. Ця подія була затверджена законом, який прийняла Центральна Рада, і Київська контора Держбанку Росії перетворилася на Український державний банк. Першою банкнотою УНР стає державний кредитовий білет номіналом 100 карбованців, він емітований 5 січня 1918 р. і підписаний очільником банку. Вартість цієї банкноти прирівнювалась до 17,424 долі золота (1 доля = 0,044 г золота) [3].

Банкнота несла український дух і патріотичність. В процесі її оформлення, художник використовував декоративні шрифти та розкішні візерунки в дусі українського бароко XVII—XVIII століть. Було зображено на банкноті тризуб — герб Володимира Великого зі срібляників, герб київського магістрату у вигляді арбалету, багато використано елементів гравюр [1]. На банкноті вперше був напис «100 карбованців» на чотирьох мовах (українська, російська, польська та єврейська - найчисленніших націй, що проживали на

території держави), таким чином влада хотіла підкреслити права національних меншин, які проживали в Україні.

22 січня 1918 р. було прийнято Четвертий універсал, за яким Україна проголошувалася «самостійною, ні від кого не залежною державою» і ця подія призвела до змін у сфері економіки: прийняття 1 березня 1918 р. Центральною Радою закону про запровадження нової грошової одиниці – гривні. На той час гривня дорівнювала $\frac{1}{2}$ карбованця і поділялася на 100 шагів [2].

Протягом 1918 р. в Берліні було видрукувано грошові знаки у 2, 10, 100, 500, 1000 та 2000 гривень [4]. Ескізами цих банкнот займалися українські художники. Банкнота номіналом 2 гривні вирізнялася досить простим геометричним оформленням, на відміну від вишуканих ескізів грошових знаків номіналом 10, 100, 500 гривень [4]. На банкноті номіналом 10 гривень зображувались гравюри українських книжок XVII століття. Образи дівчини з серпом та чоловіка з молотом на фоні вінка з плодів і квітів використовувалися для оформлення 100-гривневої банкноти. «Молода Україна» - у вигляді осяяної голови дівчини у віночку прикрашала 500-гривневу банкноту. А 1000 та 2000 гривень було надруковано після проголошення гетьманату Павла Скоропадського.

Прийшовши до влади, гетьман Павло Скоропадський у квітні 1918 року, він зберіг систему номіналів: 1 гривня = $\frac{1}{2}$ карбованця або 100 шагів, відновив карбованець, як основну грошову одиницю української держави (один карбованець поділявся на 200 шагів, у обігу використовувалися як гривні, так і карбованці) [2]. 8 липня 1918 р. було випущено в обіг розмінну монету у вигляді марок - шагів [2].

Шаги — це гроші (у вигляді марки), які були розмінною одиницею гривні [6]. Людям була необхідна розмінна грошова одиниця, так як 100 карбованців мали велику вартість, а ціни були невеликі. Так, для дрібного розрахунку були емітовані гроші у вигляді марок, на зворотній стороні яких писали *«ходить на рівні з дзвінкою монетою»* [6].

За австро-німецької окупації розмір емісії зріс на 4000 млн карбованців, це сталося 9 травня 1918 р. [2]. Важливу роль у збільшенні грошових мас в обігу відіграло те, що в українську державу надійшла партія грошей номіналами 2, 100, 500 гривень, які були надруковані в Берліні та замовлені ще Центральною Радою [2]. У жовтні 1918 р. надійшли грошові знаки номіналом 10, 1000, 2000 гривень [2].

В обігу почали використовуватися цінні папери та були розроблені ескізи банкнот у 10, 25, 50, 100, 250 та 1000 карбованців [2].

Знак державної скарбниці в 1000 карбованців є останньою емісією української держави. За основу ескізу було взято стиль бароко. Гетьманська булава і ріг достатку, які тримали дві молоді дівчини прикрашали реверс банкноти, аверс — герб української держави. Під час виготовлення цієї банкноти було вперше застосовано рельєфний відтиск, який виконував функцію захисту банкноти від підробки [2].

У грудні 1918 р. владу на території України здобула Директорія. Винниченко В. та Петлюра С. відновили гривню провідною грошовою одиницею УНР. **Після поразки Директорії до України прийшла більшовицька окупація.** Гривню як грошову одиницю почали активно витісняти і вона **припинила своє існування до 1996 року** [2].

На території України Раднаркомом було запроваджено «Більшовицькі тисячки». Їх курс був дуже низький: 1 золотий карбованець = 5457000000 радянських карбованців [2]. Складні економічні умови вимагали проведення грошової реформи, її реалізували протягом 1922-1924 років. Наслідком цієї реформи було введення **червінця** в обіг. Закріпленням валюти радянської влади стало встановлення в 1924 р. нового курсу для радянського карбованця, він становив 1/10 червінця [2].

22 червня 1941 р. почалася війна, німецькі війська вторглися на територію УРСР. На окупованих територіях німецькі загарбники почали вести свою грошову політику. Для того, щоб платити солдатам заробітну плату, протягом

1941-1942 рр. на українських територіях були введені в обіг окупаційні марки [7, с. 111].

Через ведення бойових дій Радянський союз не мав змоги завозити гроші на територію УРСР. Влада Третього Рейху ввела нову валюту - карбованець Рейхскомісаріату України. Основним завданням нововведеної грошової одиниці було показати «турботу» загарбників до людей, яких вони «звільнили», при розробці ескізів банкнот німці використовували образи звичайних українців, а написи та номінали банкнот відображалися українською мовою.

Центральний емісійний банк, заснований в місті Рівне – тогочасній столиці Рейхкомісаріату України, 1 липня 1942 р. випустив у обіг грошову валюту – рейхс карбованець. Одна рейхсмарка коштувала десять карбованців, карбованець, в свою чергу, прирівнювався до рубля [7, с. 111]. На усіх банкнотах, номіналом від 1 до 500 карбованців - дата емісії 10 березня 1942 р., орел зі свастикою та напис німецькою. На реверсі банкноти надруковано «Фальшування грошових знаків карається тяжкою тюрмою» двома мовами: німецькою та українською. Виготовлення банкнот відбувалося з використанням високоякісного паперу та водяних знаків, із метою запобігання підробки [14, с. 433].

На території, підконтрольній УПА та ОУН, керівництво прийняло рішення обміняти карбованці Рейхскомісаріату України на бофони.

Назва бофони походить від скорочення словосполучення «бойовий фонд» [8, с. 8]. Частіше за все, це були односторонні грошові документи, які відображали національну символіку УПА та ОУН у сукупності з патріотичними написами або без них [8, с. 8]. Обмін грошей проводили повірені особи УПА чи ОУН. Це відбувалося таким чином: ревізуванням, стягненням, добровільним внесенням готівкових коштів, рідше обміном на продукти харчування, одяг, коштовності, тощо [8, с. 8]. Бофони також застосовували в агітаційній програмі повстанської пропаганди.

Загальна кількість розроблених і виданих різновидів бофонів складає близько 500 варіацій. Вони були в обігу у дванадцяти областях України і поширювалися на територіях сусідніх країн [8, с. 9].

24 серпня 1991 р. Україна здобуває незалежність. Головною метою економічної системи незалежної країни було створення власної національної валюти. 9 вересня 1991 р. Президією Верховної Ради України було ухвалено постанову «Про введення в обіг на території республіки купонів багаторазового використання» для забезпечення готівкового обороту достатньою кількістю грошових мас. Українські купоно-карбованці багаторазового використання були введені в обіг 10 січня 1992 р. Національним Банком України. Поступово купоно-карбованець почав витісняти з обігу рублі. 07.11.1992 р. – український купоно-карбованець визнано тимчасовою національною валютою. Україна повністю перейшла до розрахунку купоно-карбованцями як в готівковому, так і в безготівковому обороті грошей. Вадами цієї грошової одиниці було те, що вона не виконувала функцію «засіб нагромадження» грошей, не підкріплювалась достатнім обсягом зростання ВВП, а також мала низький рівень захисту, у результаті цього купоно-карбованець знецінився [1].

Указ «Про грошову реформу в Україні», який підписав Президент України Л. Кучма був оприлюднений 25 серпня 1996 р. Виконання грошової реформи було покладене на Національний Банк України, який тоді очолював В. Ющенко. Період проведення реформи припадав на 2-16 вересня 1996 р. Національний банк України ввів банкноти номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50 і 100 гривень, офіційний курс був таким: 100000 карбованців за 1 гривню [1]. Ціни на товари та послуги, стипендії, заробітні плати, пенсії, тарифи, кошти на рахунках підприємств та вклади населення країни, тобто всі фінанси держави, перерахували у гривні за встановленим курсом. Люди могли вільно обмінювати карбованці без будь-яких обмежень і конфіскацій.

У період проведення реформи в обігу користувалися як гривнями, так і купоно-карбованцями з вилученням останніх. Всі фінансові операції з видачі готівки касами банку при виплаті заробітних плат, стипендій, пенсій, тощо

проводилися лише в новій грошовій одиниці. Безготівкові операції також здійснювалися лише в гривнях. По завершенню реформи, тобто з 17 вересня, використання карбованців при проведенні будь-яких грошових операцій припинилося і гривня стала повноправною державною валютою України [1].

Перші гривневі банкноти були надруковані у Великобританії та Канаді в 1992 році, а перші монети незалежної України номіналом 1, 2, 5, 10, 25 і 50 карбувалися на Луганському верстатобудівному заводі, частина з них – в італійському монетному дворі. Монети мали назву «копійка» [3].

В 1994 р. було відкрито Фабрику банкнотного паперу, а в квітні 1998 р. розпочав свою діяльність Монетний двір НБУ. Друкування гривні відбувається з використанням найсучасніших технологій світу, а з 2016 р. під час виготовлення банкнот почали застосовувати український льон [3].

На сьогоднішній день на території України в обігу перебувають банкноти номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000 гривень, гривневі монети номіналом 1, 2, 5, 10 гривень та їх розмінні монети 10, 50 копійок. З метою поступової заміни паперових грошей номіналом 1, 2, 5, 10 грн протягом 2018—2020 років в обіг були введені монети відповідних номіналів. 25 жовтня 2019 р. НБУ ввів в обіг 1000-гривневу банкноту. НБУ планує залишити в обігу монети номіналом 10, 50 копійок, 1, 2, 5, 10 гривень та банкноти номіналом 20, 50, 100, 200, 500 і 1000 гривень [10].

За рішенням НБУ дизайн національної валюти буде змінюватися декілька разів на десятиліття. З 1992 р. було виготовлено чотири покоління українських банкнот. Поступово змінювався не лише дизайн гривні, а й технології виробництва разом зі складом банкнотної маси. Наслідком використання українського льону, під час виготовлення четвертого покоління банкнот українських гривень, стало зменшення собівартості та зміцнення зносостійкості [11].

Рівень захисту банкнот з кожним новим поколінням вдосконалюється. Чим більший номінал банкноти, тим більше на ній ступенів захисту від підроблення. Так, 1000-гривнева банкнота має 22 елементи захисту [13].

Розпізнати елементи захисту можна різними варіантами: за допомогою дотику, спрямованого світла, зміни кута нахилу банкноти, збільшувального скла, спеціальних приладів, на яких використовують інфрачервоні та ультрафіолетові промені, також на банкноті є рельєфна позначка для людей з вадами зору [13].

Графічний знак, яким позначають українську гривню, тодішній голова НБУ С. Тигипко затвердив 1 березня 2004 р. - кирилична маленька букву «г», в рукописному варіанті з двома паралельними горизонтальними лініями, що символізують стабільну й прогресивну економіку держави та надійну грошову одиницю [10]. Є чотири позначення української валюти, такі як: «гривня», «грн», «₴» та «UAH» [10].

НБУ для відзначення визначних дат і подій розробив власну нумізматичну програму. Під час виготовлення монет використовують як дорогоцінний так і недорогоцінний метал, вони бувають номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100, 125, 200, 250, 500 гривень [9].

Хочемо виділити один з нумізматичних наборів, який є досить актуальним в сучасних реаліях і присвячений «Збройним Силам України», випущений НБУ 27 липня 2022 р. У цей набір входять пам'ятні монети номіналом 10 грн кожна: «Захисникам Донецького аеропорту», «День українського добровольця», «100-річчя створення Українського військово-морського флоту», «Учасникам бойових дій на території інших держав», «На варті життя», «КрАЗ-6322 «Солдат», «Повітряні Сили Збройних Сил України», «День пам'яті полеглих захисників України», «Державна прикордонна служба України». Кожна монета є відображення героїзму, незламності, волелюбності, відважності, нескореності, мужності та патріотичності українського народу, який кожного дня, ціною свого життя, боронить український суверенітет та територіальну цілісність нашої держави [9].

Як засіб накопичення, інвестування та тезаврації НБУ застосовує інвестиційні монети, для їх виготовлення використовують золото та срібло лише 999,9 проби. Срібні інвестиційні монети є лише номіналом 1 гривня,

золоті – 2, 5, 10, 20 гривень. Всі монети виготовляються на Банкотно-монетному дворі НБУ [9].

У 2008 р. українська гривня зайняла перше місце в "конкурсі краси" серед валют. Вона змагалася з п'ятдесятьма суперницями інших країн, критеріями оцінки валюти були не лише зовнішній вигляд, а й міцність, надійність, платоспроможність, банківське забезпечення, тощо. Швейцарські фінансисти провели це змагання під час щорічного засідання комісії з естетики Міжнародного Фінансового Банку (IFB) [1].

Висновки. Отже, українська гривня своїми коренями сягає від часів Київської Русі і до сьогодення. Вона пройшла досить довгий і тяжкий шлях для того, щоб стати національною валютою України. Українські гривні це не тільки грошові знаки, а й наша історія.

Список літературних джерел:

- 1) Історичний альманах «Правда про гроші і не тільки...». URL : http://fel2005.dp.ua/docs/doc_146.pdf (дата звернення: 17.10.2022)
- 2) Історія української гривні. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%B3%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96 (дата звернення: 17.10.2022)
- 3) Історія гривні. URL : <https://bank.gov.ua/ua/uah/uah-history> (дата звернення: 17.10.2022)
- 4) Історія становлення та розвитку української гривні. URL : [http://www.kdu.edu.ua/statti/2009-6-1\(59\)/PDF_6_2009_ch1/221.PDF](http://www.kdu.edu.ua/statti/2009-6-1(59)/PDF_6_2009_ch1/221.PDF) (дата звернення: 17.10.2022)
- 5) Історія української гривні: від часів України-Русі до сьогодення. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/istoriya-ukrayinskoyi-hryvni-vid-chasiv-ukrayiny-rusi/31435746.html> (дата звернення: 17.10.2022)
- 6) Як змінювалися українські гроші: історія гривні. URL : <https://nachasi.com/creative/2018/07/05/hryvnya-history/> (дата звернення: 17.10.2022)
- 7) Колесников О.В., Бойко Д.І., Коковіхіна О.О. Історія грошей та фінансів: Навчальний посібник. Харків.: УкрДАЗТ, 2007. 162 с.
- 8) Бофони : грошові документи ОУН і УПА. Авт.-упоряд. : О. О. Клименко; ред. : В. М. Даниленко. К.: УБС НБУ, 2008. 192 с.
- 9) Нумізматична продукція. URL : <https://bank.gov.ua/ua/uah/investment-coins> (дата звернення: 18.10.2022)

- 10) Гривня. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%8F> (дата звернення: 18.10.2022)
- 11) Банкноти України. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B8_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8#%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%BD%D1%96_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B8 (дата звернення: 19.10.2022)
- 12) Перша золота монета Русі. URL : <https://tut-klad.com.ua/pervaya-russkaya-zolotaya-moneta.html?lang=uk> (дата звернення: 11.02.2023)
- 13) Опис та елементи захисту банкноти номіналом 1000 гривень зразка 2019 року. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/opis-ta-elementi-zahistu-banknoti-nominalom-1000-griven-zrazka-2019-roku> (дата звернення: 19.10.2022)
- 14) Гроші України = Money of Ukraine : наукове видання. Р. М. Шуст, А. Л. Крижанівський, О. П. Целуйко та ін. К. : НБУ, 2011. 504 с.

T. Nesterchuk. HISTORY OF THE UKRAINIAN HRYVNIA

***Abstract:** This article examines in detail the development of the Ukrainian monetary unit in different historical periods. The types and design of currency signs on the territory of Ukraine during the times of Kyivan Rus, the Ukrainian People's Republic, the Directory, the USSR, the German occupation and the activities of the UPA, as well as during the period of independent Ukraine were studied. It was found that each period had its own certain factors that hindered the formation of the national currency. It has been proven that Ukrainians have gone through a rather difficult path in order to obtain their dream currency unit.*

***Keywords:** hryvnia, banknote, coin, denomination, monetary turnover, state*

Науковий керівник: БУРКОВСЬКА А. В.
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК: 336.741.242:004.738.5(477)

ЗАСТОСУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Рудь Н. В.,

здобувач вищої освіти
обліково-фінансового факультету
rudnatan123@gmail.com

Іваненко Д. П., здобувач вищої освіти
обліково-фінансового факультету
denchik506732@gmail.com

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: розглянуто сутність понять «криптовалюта» та «блокчейн», оприлюднена позиція України у глобальному рейтингу впровадження криптовалют, прослідковано запуск в Україні першої криптовалютної платіжної картки, досліджено ризики функціонування ринку криптовалют, визначено особливості функціонування ринку криптовалют, спрогнозовано актуальні напрямки досліджень.

Ключові слова: криптовалюта, віртуальні активи, криптобіржа, регулювання віртуальних активів, цифровізація, криптотрейдинг.

Постановка проблеми. Криптовалюта - один із різновидів цифрової валюти, емісія та контроль якої виконується повністю в автоматичному режимі децентралізованою платіжною системою.

Використання та розвиток криптовалют у окремих куточках планети не стоїть на місці. З кожним днем у світі кількість криптовалют збільшується. Саме тому важливо зберегти динаміку, визначити оптимальний стан, регулювання та перспективи розвитку криптовалюти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням перспектив розвитку і запровадження криптовалют для здійснення розрахунків на фінансових ринках приділяли значну увагу відомі вітчизняні науковці, серед яких: Волосович С., Ковальчук Т., Лук'янов В., Мазаракі А., Омельчук Н., Павелко А., Паливода К., Рибалка С., Чугунов І. та інші.

Метою статті є дослідження особливостей застосування та розвитку криптовалюти в Україні з урахуванням факторів, що впливають на її повноцінне функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливістю криптовалюти є зберігання інформації у блокчейні, асиметричне шифрування у якому використовується для перевірки ключових факторів. Блокчейн це упорядкована база даних, у якій зберігається ланцюжок записів і його особливістю є те, що він постійно довшає. Кожен з блоків містить хеш попереднього блоку та дані транзакцій з подачею виду «хеш-дерево». Інформування про транзакції відкрите та нешифроване, але ще не всі країни застосовують крипто валюту в обігу.

В Україні підписано закон «Про віртуальні активи» (законопроект №3637), у якому передбачається легалізація криптосектору [1]. Закон даватиме змогу іноземним та українським криптобіржам легально функціонувати на території України, банки відкриватимуть рахунки для компаній, що здійснюють операції, пов'язані з крипто активами, фізичні особи матимуть змогу захистити свої заощадження у віртуальних активах. Законом передбачено гарантії судового захисту прав на віртуальні активи державою. Обсяг транзакцій, пов'язаних з віртуальними активами на території України, становив близько 150-200 млн дол. США на день, з рівнем капіталізації активів понад 2 млрд дол. США [2].

Україна у світовому рейтингу країн із впровадження криптовалюти посіла третє місце, поступившись лише В'єтнаму і Філіппінам та обігнавши Індію і США, які посіли відповідно 4-е та 5-е місця, а вже у жовтні 2022 року, піднялася на перше місце у світі за кількістю власників криптовалюти (5,5 млн осіб, тобто в країні 12,7% населення мають крипто валюту) [3].

Перед українськими банками у 2022 р. постали непрості завдання:

- збереження заощаджень населення (у зв'язку із різким зниженням курсу національної валюти через війну);
- гарантування безпечного переміщення капіталу з України до інших країн (через підвищення рівня переміщення біженців);

- забезпечення громадянам, які залишилися в Україні і продовжують працювати, можливості надання фінансової допомоги своїм сім'ям, вимушеним залишити країну через війну [3].

Вирішення зазначених проблем було здійснено за допомогою запуску від UnexBank спільно з компанією Mastercard та фінтех-стартапом WeldMoney першої в Україні криптовалютної платіжної картки weld, яка дає доступ до розрахунків криптовалютою за товари та послуги всюди, де доступні безготівкові оплати [4]. Картка додається до Apple Pay, Google Pay, нею можна розраховуватися за товари та послуги без необхідності користувачу самостійно конвертувати криптовалюту у звичайну (фіатну) валюту [4]. Використовується верифікація особи за допомогою додатку Дія, оформлення картки weld доступне для громадян України, старших 21 року [4].

Щодо застосування криптовалюти, то слід констатувати, що цей процес досить неоднозначний. У цієї валюти є свої мінуси і плюси. До позитивних рис використання криптовалюти можна віднести:

- зручність у швидких платежах і розрахунках, які не потребують сплачування комісій;
- відсутність посередників у платіжних операціях;
- спрощення пересилання грошей через кордон [5].

До негативної сторони використання криптовалюти можна віднести те, що її часто використовують для відмивання грошей при здійсненні незаконної діяльності.

Також ще залишаються дискусійними та невирішеними питання проведення фінансового моніторингу операцій з криптовалютами щодо сплати податків і декларування доходів. Необхідно забезпечити мінімізацію ризиків від кібератак на ринку криптовалют, створивши необхідні умови для розвитку ринку кіберстрахування в Україні [6].

Раніше спеціального законодавства в Україні щодо регулювання цифрових активів не існувало, закони лише частково мали змогу їх регулювати. Закон «Про запобігання корупції» [10] зобов'язував декларувати криптовалюту,

а закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [11] визначав тип віртуального активу, а також вносив постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, до переліку суб'єктів фінансового моніторингу. Без спеціального законодавства податки з крипто валюти стягувалися за загальними правилами. Закон «Про віртуальні активи» визначає обов'язки й права учасників ринку віртуальних активів, встановлює основні засади державного регулювання та повноваження ключових органів.

Слід зазначити, що учасники крипторинку поділяються на три категорії:

- резиденти (фізичні особи, фізичні особи-підприємці та юридичні особи), за допомогою яких здійснюється операційний процес у зв'язку із власними інтересами;
- біржі, які здійснюють фінансову діяльність на користь третіх осіб (тільки юридичні особи);
- нерезиденти (фізичні та юридичні особи, що включили до договору про купівлю-продаж криптовалюти пункт щодо застосування українського права).

Україною було запозичено досвід інших країн та здійснено поділ віртуальних активів на забезпечені та незабезпечені. Забезпечений віртуальний актив має майнові права, це той самий вид «токену», що закріплений відповідними активами (грошовими коштами, майном, майновими правами) [7]. Прикладом забезпечених активів є stablecoin, токенізовані цінні папери. Незабезпечений віртуальний актив характеризується відсутністю закріплення майновим або немайновим правом, прикладами є різноманітні віртуальні активи, у яких відсутній емітент, що надавав би отримувачам такого віртуального активу права вимоги (наприклад, біткоїн) [7].

Закон встановив статутний капітал бірж у мінімальному розмірі (від 42 000 тис. дол. США - для резидентів і 21 000 тис. дол. США - для нерезидентів) і біржі матимуть змогу відкривати рахунки в банках, але за

умови наявності окремої ліцензії на кожен із видів діяльності (брокерство, обмін, зберігання, адміністрування, переказ), строк дії ліцензії становитиме 1 рік, а діяльність без ліцензії передбачатиме штрафи від 34 тис грн до 119 тис грн [8].

На початку 2023 р. криптотрейдинг все ще відчуває невпевненість, що пов'язана зі спадом загальної криптовалютної маси на ринку. Тим не менше, асортимент криптовалют дуже великий і постійно зростає, деякі з нових видів цифрових валют можуть бути кращим варіантом, ніж біткоїн. Кількість криптовалют має шанси на надзвичайно більший зріст своєї вартості у 2023 році, можна з упевненістю сказати, що поточний рік — це рік випробування, який продовжується, з перспективою повернутися до величезного прибутку найближчим часом [9].

Висновки. Отже, вважаємо, що одним із актуальних напрямів наукових досліджень майбутнього є розробка законодавчих актів щодо регулювання технологій, які передбачатимуть тісну взаємовигідну співпрацю з регуляторами фінансового сектору. Вважаємо доречним впровадження дієвих інструментів підтримки банківської діяльності на державному рівні, пов'язаної із цифровізацією. Процес впровадження криптосектору в Україні вже відбувся, велика кількість чинників на даному етапі його функціонування впливає безпосередньо на його рух і розвиток. Війна позначилася на просуванні криптовалюти, як засобу розрахунку на фінансовому ринку. На сьогоднішній день ми можемо спостерігати за першим етапом процесу регулювання ринку криптовалют, який буде тривати щонайменше декілька років, до моменту затвердження стабільної та позорої систематизованої системи розрахунку. Вважаємо криптовалюту позитивним нововведенням, але важливо зважити усі ризики щодо купівлі та володіння цим ресурсом, щоб як фізичним, так і юридичним особам убезпечити себе від невиправданих втрат.

Список літературних джерел:

1. Пропозиції президента України до закону «Про віртуальні активи». URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/2698> (дата звернення: 28. 01. 2023).
2. Україна легалізувала крипто сектор – Зеленський підписав профільний закон. Електронна газета «Економічна правда». URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2022/03/16/684147/> (дата звернення: 28. 01. 2023).
3. Крипторинок: розвиток у 2022 та тренди 2023.Електронний ресурс finance.ua. URL : <https://finance.ua/ua/goodtoknow/kryptorynok-rozvytok-u-2022-i-trendy-2023> (дата звернення: 28. 01. 2023).
4. В Україні з'явилась перша криптовалютна платіжна картка. Електронна газета «Економічна правда». URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/22/691741/> (дата звернення: 29. 01. 2023).
5. Будзанівська Т. Тенденція розвитку криптовалюти в Україні. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції учених та студентів «Цифрова економіка як фактор інновацій та сталого розвитку суспільства» 6-7 грудня 2022 року. URL : https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/40095/2/III_MNPK_2022_Budzanivska_T-Trend_of_cryptocurrency_22-23.pdf (дата звернення: 29. 01. 2023).
6. Парубець О., Шкильов Д. Дослідження сучасного стану та проблем розвитку ринку криптовалют в Україні. Матеріали IV Міжнародної наукової конференції «Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття», м. Вінниця, 16.12.2022 р. , С. 46-48. URL : <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/360> (дата звернення: 29. 01. 2023).
7. Кава за крипту? Або коли чекати легалізації віртуальних активів. URL : <https://mind.ua/openmind/20236121-kava-za-kriptu-abo-koli-chekati-legalizaciyi-virtualnih-aktiviv> (дата звернення: 30. 01. 2023).
8. Крипта в законі: що зміниться після ухвалення закону «про віртуальні активи». URL : <https://mind.ua/openmind/20236375-kripta-v-zakoni-shcho->

[zminitsya-pislya-uhvalennya-zakonu-pro-virtualni-aktivy](#) (дата звернення: 30. 01. 2023).

9. Якою буде доля криптовалюти у 2023 році: думка експерта. URL : <https://kp.ua/ua/economics/a662690-jakoju-bude-dolja-kriptovaljuti-u-2023-rotsi-dumka-eksperta> (дата звернення: 30. 01. 2023).
10. Про запобігання корупції : Закон України № 1700-VII, редакція від 01.01.2023, підстава - 2465-IX, 2597-IX0. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 31.01.2023).
11. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України № 361-IX, редакція від 29.12.2022 р., підстава - 2571-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

N. Rud, D. Ivanenko.

INTRODUCTION AND DEVELOPMENT OF CRYPTOCURRENCY ARE IN UKRAINE

Abstract: the essence of the concepts of "cryptocurrency" and "blockchain" is considered, the signing of the Law of Ukraine "On Virtual Assets" is covered, Ukraine's position in the global ranking of the introduction of cryptocurrencies is published, the launch of the first cryptocurrency payment card in Ukraine is followed, the risks of the operation of the crypto currency market are studied, the peculiarities of the market's functioning are determined cryptocurrencies, current directions of research are predicted.

Keywords: cryptocurrency, virtual assets, crypto exchange, regulation of virtual assets, digitalization, cryptotrading.

Науковий керівник – БУРКОВСЬКА А. В.,
кандидат економічних наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет

РОЗВИТОК ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

*Д.О. Балицька,
здобувач вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Економіка»
dbalitskaya00@gmail.com*

Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** Розглянуто платіжні системи, які невпинно розвиваються та вдосконалюються під впливом діджиталізації. Визначено основні переваги та перспективи розвитку сучасних платіжних систем. Доведено, що сучасні технології мають потенціал принести значні переваги фінансовим і бізнес-процесам банків через відкритість, швидкість та безпеку здійснення транзакцій.*

***Ключові слова:** платіжна система, електронні гроші, банківська картка, цифровізація, інновації*

Постановка проблеми. В умовах сьогодення як запорука сталості фінансового стану та економіки країни виступають платіжні системи. Постійне покращення ринку платіжних систем, підпорядкованість центральному банку грошово-кредитної політики та сприяння фінансової непохитності від дій окремих із них, спонукають до ствердження останніх невідокремленою частиною фінансово-кредитної системи країни [1]. Звичайні паперові (фіатні) гроші не спроможні забезпечити всі потреби суб'єктів економіки під час їх економічних взаємин. Крім того, як свідчить світовий досвід, альтернативні платіжні засоби, залежно від їх виду, здатні прискорити появу нових ринків, покращити стан національної економіки і підвищити її конкурентоспроможність, зменшити в країні рівень безробіття та удосконалити рівень життя населення. Важливим аспектом зростання ролі платіжних систем вважається розповсюдження електронних розрахунків у сфері торгівлі; причиною цього слугує зростання рівня популярності мережі Інтернет, висока ефективність якої у ролі знаряддя, що демонструє товари і послуги, а також збільшує продажі цифрових товарів [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження платіжних систем проводилися вітчизняними та іноземними вченими: Д. Дорном, О. Джусовим [5], А. Єпіфановим, В. Кравчуком, Т. Ламмером, В. Міщенком, О. Піляк [5], М. Пірсом, Ч. Фрідманом, В. Черномор [2], Г. Юрчуком та іншими дослідниками. Напрацювання цих вчених дозволяють розкрити теоретичні основи та роль здійснення електронних платежів в умовах сучасності. Однак останні зміни на платіжному ринку України та недостатність наукових розробок щодо розвитку платіжних систем в умовах цифровізації потребують додаткового поглибленого опрацювання даного напрямку дослідження.

Мета статті. Метою статті є розгляд платіжних систем, пошук способів покращення і врегулювання електронних платежів, окреслення перспектив подальшого розвитку платіжного ринку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Представлений сьогодні спектр платіжних систем являє собою певний комплекс вимог, порядку, систематичності та способів переказу матеріальних цінностей між користувачами або ж власне платіжними системами. Платіжні системи є різного формату, масштабу діяльності та форми організації, котрі невинно змінюються та збільшують свій функціонал [3]. Поява платіжних систем історично була пов'язана з виникненням грошей, але постійні інновації у фінансовому секторі посунули на другий план звичні розрахунки. Саме тому під кінець дев'яностих років, як в Україні, так і у всьому світі, з'явилася необхідність у надійно побудованій грошовій системі, котра б відмінно адаптувалась до розрахунків у мережі Інтернет. Новою помітною нішею у галузі розрахунків стали електронні гроші, які орудували з допомогою спеціалізованих платіжних систем [4,5].

Платіжна система представляє собою сервісну організацію, яка надає можливість користувачу застосовувати звичайний доступ до мережі Інтернет і номеру банківської карти, здійснювати покупку товарів і послуг, включаючи інші платіжні операції. Основні принципи функціонування платіжних систем представлено у Законі України «Про платіжні системи та переказ коштів в

Україні» [6]. Завдання платіжних систем є різноманітними, найважливіші з них представлені на рисунку 1.

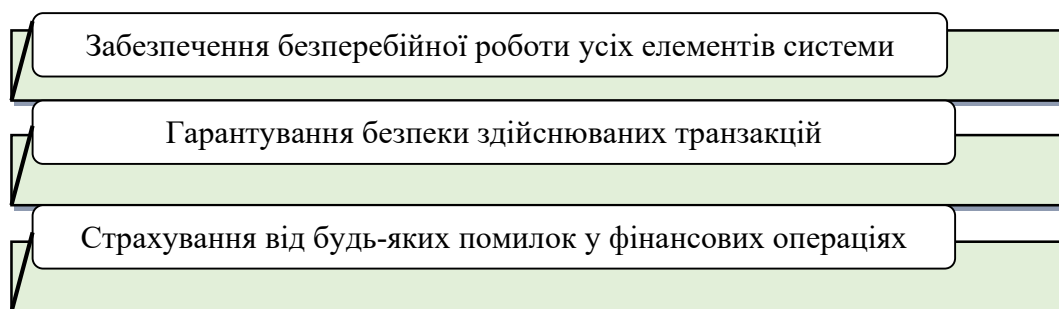

Рисунок 1 – Важливі завдання платіжних систем

Джерело: побудовано автором на основі [5].

Нині виокремлено шість головних вимог, яким повинна відповідати сучасна платіжна система (рис.2). Доцільно додати, що платіжна система виконує значущу функцію передачі інформаційного потоку, який складається не лише з деталей платежу, а й власне з самого переказу грошей [5].

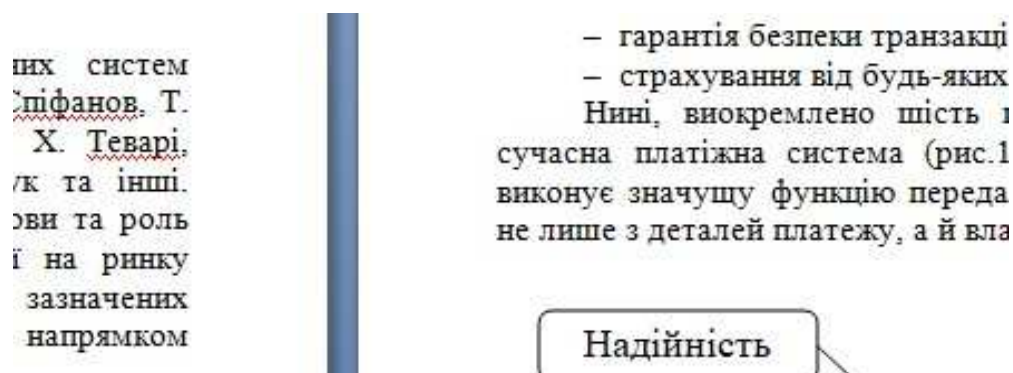

Рисунок 2 - Вимоги до сучасної платіжної системи

Джерело: побудовано автором на основі [7].

Коли йдеться про майбутні платіжні системи, то бачення є чітким і зрозумілим: сформувати платіжні системи, які дозволять кожному користувачу надсилати кошти будь-кому, у будь-який спосіб, працюючи 24 години на добу максимально безпечно та постійно. Спостерігаючи за рухом галузі вперед до цієї цілі, з'являються нові галузеві починання та технології для трансформації платіжних систем. Тому детальніше розглянемо інноваційні інструменти, які зараз застосовуються у сфері платіжних систем:

1. Платежі в реальний момент (англ. Real-time Transport Protocol, далі - RTP). Нині 50 країн володіють власними внутрішніми можливостями для здійснення платежів у реальний момент, доречно зазначити, що дані платежі виникли у результаті застосування цифрових технологій у банківській сфері та платіжних системах задля забезпечення максимальної швидкості переводу коштів [8]. Як правило, платежі можна отримувати та обробляти 24 години на добу, цілорічно. Піднесена ясність та надійність сучасного RTP дозволяє бізнесу покращити управління готівкою, зменшити ризики неотримання коштів від боржників і знизити можливість втрат через передчасне перерахування коштів до мінімуму;
2. SWIFT gpi – це новітня технологія глобальних платежів, за допомогою якої фінансові установи можуть тепер надсилати й отримувати кошти хутчіше та безпечніше будь-кому в будь-якій точці світу, з чистотою здійснення операції переказу. SWIFT gpi суттєво збільшив обсяг платежів у кореспондентських банківських мережах, особливо для підприємств, яким конче потрібна швидкість, надійність і безперебійність глобальних платежів [9]. У вересні 2020 року, половина платежів SWIFT gpi були отримані кінцевими споживачами протягом 30 хвилин, і майже вся решта платежів - протягом 24 годин;
3. Системи штучного інтелекту (англ. Artificial Intelligence, далі - AI). Загалом, тяжко переоцінити вплив штучного інтелекту на зміни у сфері платіжних систем. Сьогодні AI найбільш ефективні у конкретних цілях. Як приклад, їх застосовують для спостереження рівня шахрайства, дотримання правил користування платіжною системою, обробки легких запитів клієнтської бази з використанням чат-ботів або інших додатків. Штучний інтелект проклав шлях до операційної ефективності та повної цифровізації операцій у платіжних системах, що дає змогу покращити досвід застосування платіжних систем клієнтами;
4. Блокчейн та Distributed ledger technology (далі - DLT). Технологія розподіленої книги (DLT) – це цифрова система, яка записує транзакції з

активами, і ці транзакції та їх деталі дублюються та зберігаються у багатьох місцях одночасно. Від традиційних баз даних відрізняються тим, що розподілені книги не мають централізованого зберігання даних або можливостей керування. Такі комп'ютерні архітектури зроблять революцію в сфері ведення обліку, змінивши спосіб збору та передачі інформації. Блокчейн – визначення, яке часто ототожнюється з DLT, приклад розподіленої книги, що складається з незмінних цифрових даних, що містяться в «блоках», які зберігаються в послідовному ланцюгу [10]. Представлені технології мають потенціал принести значні переваги фінансовим і бізнес-процесам банків через відкритість, швидкість і безпеку як головні аргументи для подолання страху використання платіжних систем. Впровадження DLT також дозволить нам обробляти платежі майже миттєво та використовувати платіжні системи максимально ефективно [3].

Висновки. Наразі платіжні системи в Україні розвиваються досить стрімко. Широке застосування платіжної системи виступає потрібною умовою задля успіху у розвитку електронної комерції. Розвиток платіжного ринку є важливим фактором визначення української економіки, легалізації доходів і витрат, оптимізації розрахунків тощо. Впровадження інноваційних технологій у платіжну систему України допоможе прискорити розвиток національної платіжної системи та покращити ефективність та надійність платежів цифрового вигляду.

Список літературних джерел:

1. Содома Р. І., Агрес О. Г., Шматковська Т. В. Діджиталізація платіжних систем. Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК. 2020. № 27. С. 75–82.
2. Черномор В. О. Сучасний стан та перспективи розвитку платіжних систем в сфері електронної комерції. Фінансовий простір. 2015. № 1 (17). С. 283-289
3. Худолій Ю. С., Таранець Б. В. Сучасний стан та інноваційні напрями розвитку платіжних систем в Україні. Соціальна економіка, 2021. №62. С.177-191.

4. Кіпоренко С. С. Розвиток платіжних систем в Україні. Міжнародна науково-практична конференція «Наука, освіта та суспільство в XXI столітті: наукові ідеї та механізми реалізації», м. Кропивницький, 2022. С. 7-8.
5. Джусов О. А., Піляк О. І. Поточний стан, проблеми та перспективи розвитку платіжних систем в Україні. Економічний простір. 2020. №154. С.190-196.
6. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : закон України від 05.04.2001 р., зі змінами та доповненнями. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 08.02.2023).
7. Платіжні системи : навчальний посібник / В.А. Ющенко та ін. Київ : Либідь, 2015. 416 с.
8. Annual global faster payment report. FIS Global. URL : <https://www.fisglobal.com/en/flavors-of-fast#:~:text=FIS's%20Annual%20Global%20Faster%20Payments%20Report%20%2D%20Flavors%20of%20Fast%202019&text=Now%20in%20its%20sixth%20edition,are%20being%20developed%20on%20them>. (дата звернення: 13.02.2023)
9. SWIFT enables payments to be executed in seconds. SWIFT. URL : <https://www.swift.com/news-events/press-releases/swift-enables-payments-be-executed-seconds>. (дата звернення: 13.02.2023)
10. Innovation in payments. BNY MELLON. URL : <https://www.bnymellon.com/content/dam/bnymellon/documents/pdf//insights/multiple-paths-one-destination.pdf.coredownload.pdf>. (дата звернення: 14.02.2023).

Науковий керівник – Бурковська А. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.7

РОЛЬ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У ФІНАНСОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ КРАЇНИ

О. В. Задорожна,
здобувач вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** На сьогоднішній день якісна робота фінансового сектору залежить від загальної системи грошових відносин між суб'єктами господарської діяльності на території нашої країни, тому безготівкові розрахунки займають провідне положення в забезпеченні надійності та своєчасності платежів. Практикою доведено, що вірний вибір форми безготівкових розрахунків направлений на покращення діяльності бізнесу кожного суб'єкта ринку.*

***Ключові слова:** безготівкові розрахунки, мобільний банкінг, електронні гроші, перерахунок, оплата.*

Постановка проблеми. Розвиток безготівкової платіжної системи дозволяє знизити витрати на емісію та обіг грошей і тим самим дає значні економічні вигоди. В останні роки ми були свідками великого технологічного розвитку, який найбільше проявляється через поширення Інтернету. Розвиток українського ринку платіжних послуг дозволив підвищити конкуренцію між банківськими та небанківськими установами, що виявляється у швидкому застосуванні новітніх платіжних засобів. У цьому контексті одним із важливих аспектів стала раптова зміна в методах роздрібних платежів.

У багатьох країнах готівка більше не є унікальною можливістю здійснення платежу, і вона поділяє ринок роздрібних платежів з іншими платіжними інструментами, такими як картки, пряме дебетування або інші електронні засоби здійснення транзакцій. У той же час інші способи паперових платежів застарівають. Це розширює можливості вибору споживача та підприємця щодо різних методів оплати та впливає на процес дематеріалізації грошового обігу.

Важливість цього процесу полягає в тому факті, що платіжна система – це більше, ніж проста дія, яку щодня здійснює споживач або підприємство. Можна

стверджувати, що саме можливість платежу забезпечує існування ринків. Таким чином, платіж є основою для суспільства, щоб отримати прибутки від обміну в економіці. У цьому контексті процес переходу на безготівковий спосіб оплати має важливий економічний вимір.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Характерні особливості використання безготівкових розрахунків розглядали низка дослідників, такі як: С. Голов [3], М. Огійчук [1], І. Рагуліна [1], І. Новіков [1], В. Плаксієнко [4], Ю. Верига [4], В. Кулик [4], Є. Карпенко [4] та ін.

Мета статті – дослідити роль здійснення безготівкових розрахунків у фінансовому середовищі країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Грошові та кредитні ринки національних держав у глобалізованому світі функціонують під впливом інтернаціоналізації та взаємопроникнення валютних систем і перебувають у постійному трансформаційному стані, що характеризується інноваційними змінами міжнародних розрахунків і платіжних систем, поширенням електронних грошей, криптовалюти, впровадженням безконтактних платежів. Грошовий ринок є однією із головних елементів функціонування національної ринкової економіки країни.

Особливої актуальності набуває взаємодія грошового ринку з іншими сферами фінансової системи. Розрахунки є невід'ємною складовою в господарському житті усіх підприємств. Завдяки ним, можливий постійний процес виробництва. Кожне підприємство може безперебійно завозити сировину, товари та матеріали, а також реалізувати готові вироби або товари. Переказ грошей є основним способом здійснення розрахунків між контрагентами.

На світовому грошово-кредитному ринку відбувається інноваційна трансформація - перехід до інноваційних безготівкових грошей, відмова від готівкових розрахунків і, відповідно, побудова глобальної безготівкової економіки, безготівкові розрахунки є важливими у фінансово-економічному середовищі кожної країни [1, с. 129]. Це дозволяє не тільки зменшити грошові потоки, але й прискорити комерційну взаємодію між суб'єктами господарської

діяльності, знизити рівень тіньової економіки, стимулювати розвиток електронної комерції та онлайн-технологій та забезпечити впровадження нових видів фінансових послуг.

Поширення безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток є одним з найактуальніших питань у розвитку світової системи безготівкових розрахунків і розвитку банківської системи загалом.

Безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки одержувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою до каси банку на рахунки одержувачів коштів [2].

Провідним трендом у розвитку сучасної економіки розвинених країн світу є розвиток та сприйняття користувачами новітніх інструментів фінансових розрахунків. Безумовно, безготівкові розрахунки, які стали на заміну застарілій вже готівковій оплаті, є більш ефективними та продуктивними, також вони є більш захищеними. Такі провідні країни як Швеція, Сполучені Штати Америки, Японія, Китай зменшують кількість обігу готівки у повсякденному житті населення. Вони активно стимулюють розвиток інфраструктури безконтактної оплати, застосовують використання інтернет-гаманців та інтернет-оплати.

За останні кілька десятиліть банківська справа змінилася більше, ніж за попередні два століття, і багато в чому це можна пояснити появою Інтернету та повсюдністю цифрових технологій. Безготівкові розрахунки за останні десятиліття стали невід'ємною частиною розрахунків більшості населення як юридичних, так і фізичних осіб. Збільшення попиту на безготівкові розрахунки призвело до винайдення нових технологій та методів безготівкових оплат. Наразі існує поняття не тільки безготівкових розрахунків, а й з'явилося поняття «електронні гроші».

Електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі [3, с. 79].

Поняття електронних грошей науковці трактують по різному. Так, існує думка, що електронні гроші – це умовна назва грошових засобів, які використовуються їх власниками в електронній системі банківських послуг для безготівкових платежів і розрахунків через СЕП (систему електронних платежів) [3, с. 76].

Електронні гроші – зобов'язання емітента, випущені з метою розрахунків, але при цьому не мають власної внутрішньої вартості. Електронні гроші можна розглядати як різновид депозитних грошей, які існують у пам'яті комп'ютера і здійснюють рух автоматично з допомогою комп'ютерних систем за безпосереднім розпорядженням власників поточних рахунків [4, с. 49].

Науковці [5] пояснюють електронні гроші, як різновид так званих «фідучіарних» грошей (фідучіарні гроші – вид грошей, цінність яких походить не від власної вартості, а від державного наказу використання їх як засобу платежу).

Види електронних грошей:

– за формою:

а) network-based – лише інформація всередині комп'ютерних мереж;

б) card-based – додаткова прив'язка до платіжно-ідентифікаційних смарт-карток;

– за анонімністю:

а) персоналізовані – з обов'язковою персоніфікацією користувача;

б) анонімні – без персоніфікації користувача;

– за рівнем емітента:

а) фіатні або фідучіарні гроші (flat money) – гроші, які включені в фінансову систему країни як окрема платіжна підсистема, представлені в національній валюті;

б) приватна валюта (private currency) – електронні гроші, які являють собою окрему приватну валюту [4, с. 70].

В Україні здійснювати випуск електронних грошей мають право банки, серед яких: Альфа-Банк, Ощадбанк, Перший Інвестиційний Банк,

ТАСКОМБАНК, Перший Український Міжнародний Банк, ПриватБанк, Банк Південний, УКРГАЗБАНК, Банк Січ, Правекс-Банк, КредоБанк, УніверсалБанк.

Так, в Україні за останні роки розвинулися нові види безготівкових розрахунків за рахунок впровадження діджитал-технологій.

З'явилися такі види розрахунків як:

- мобільний банкінг;
- інтернет перекази;
- використання мобільних гаманців.

Мобільний банкінг – це послуга, що надається банком або іншою фінансовою установою, яка дозволяє своїм клієнтам дистанційно проводити різні види фінансових операцій за допомогою мобільного пристрою. Першим видом мобільного банкінгу був SMS-банкінг. Хоча SMS-банкінг пропонував доволі обмежені послуги, проте можливо було надіслати запит на баланс чи підтвердити велику транзакцію за допомогою повідомлень [3, с. 90].

З появою Інтернету та протоколом бездротових додатків (WAP), мобільний банкінг просунувся в своїх технологіях і для цього почали використовуватися додатки на смартфонах. Кожен банк надає власний додаток для мобільного банкінгу для різних мобільних платформ, як Android, Windows або iOS. В Україні мобільний банкінг наявний майже в усіх банках країни (ПриватБанк, Ощадбанк, АльфаБанк та інші).

У 2017 році в Україні з'явився перший нео-банк – Monobank - самостійний мобайл-продукт Універсал Банку зі своїм окремим брендом і умовами.

Провести аналіз нинішнього стану застосування безготівкових платіжних систем між суб'єктами взаємодії варто методом синтезу перевантаженості системи електронного розрахунку.

Зі свого боку, законом України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», систему електронних розрахунків Національного банку України (НБУ) означено як загальнодержавну систему міжбанківських перерахунків.

Провідною особливістю якісної роботи такої розрахункової системи виступає забезпечення вчасного закінчення операцій між учасниками діяльності.

Система електронних розрахунків дозволяє проводити операції на території України на міжбанку як за дорученням клієнта, так і за зобов'язаннями банків та інших суб'єктів розрахункових операцій.

Для розрахункових систем характерне здійснення переказів на міжбанку у форматі файлів у режимі реального часу. Проведення банківською установою первинних платежів у форматі файлів є обов'язковим, а у режимі реального часу – на їх розсуд [1, с. 110].

У той же час, суб'єкт системи, що взаємодіє з системою безготівкових розрахунків у форматі файлів, сприяє підтримці платежів у режимі реального часу.

У файловому режимі передача електронних розрахунків на міжбанку відбувається методом прийому-передачі документації, яка сформована у файлі. Термін технологічного циклу сягає від 15 до 20 хвилин. У режимі реального часу кошти надходять на банківський рахунок сторони отримувача миттєво, у момент доставки платежу від відправника до системи електронних розрахунків.

Чисельність банків, які беруть участь в системі електронних розрахунків, відображено в динаміці на рисунку 1.

Встановлено, що з 2013 р. кількість банківських установ, що є учасниками СЕП, має стійку тенденцію до зниження. У 2022 р. таких банків стало 67, що на 113 банків менше порівняно з 2013 р.

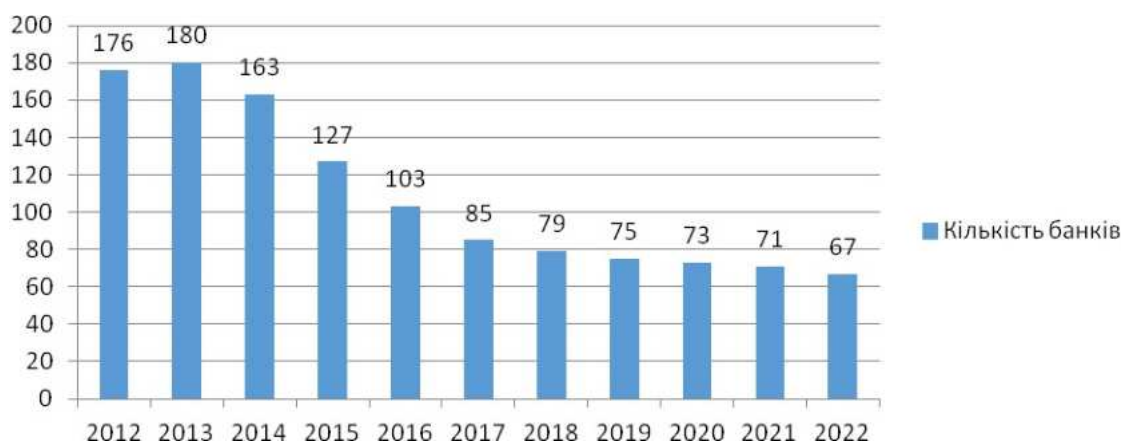

Рисунок 1. Кількість банків-юридичних осіб, які є учасниками СЕП

Джерело: [6,7].

Але обсяги безготівкових перерахунків на території нашої країни збільшуються навіть під час війни. У травні 2022 р. загальна чисельність безготівкових операцій та отримання готівки із застосуванням банківських карток, які емітовані державними банківськими структурами, у нашій країні та закордоном варіюється на рівні 637 млн, а сума становить – 573,7 млрд грн [6, 7].

Порівнюючи з довоєнними роками: 2018 р., 2019 р., та періодом пандемії у 2020 р., та 2021 р., чисельність банківських операцій не зменшилась кардинально (лише на 3,4%), в той же час, сума збільшилась на 31,5% [6, 7].

На території нашої країни протягом травня 2022 р. з використанням банківських карток проведено більше ніж 582 млн операцій на суму до 502,4 млрд грн, що за чисельністю менше на 7,5%, та на 20,4% більше за сумою у порівнянні з початком 2022 р. [6, 7]

На території іноземних держав сума сплати за послуги та товари у терміналах торгових мереж та зняття готівки в банкоматах, застосовуючи банківські картки, у травні 2022 р. відповідала сумі 57,5 млрд грн, хоча у січні було лише 7 млрд грн., оскільки країну покинула значна кількість населення через війну [6, 7]. Навіть у військовий період громадяни віддають перевагу безготівковим розрахункам з використанням платіжних карток (операціям із платіжними картками).

Проводячи аналіз розподілу безготівкових розрахунків ми дійшли висновку, що у травні 2022 р., найбільша кількість і сума банківських операцій із застосуванням карток була:

- за кількістю – оплата в торговельних мережах – 53,9%;
- за сумою – перекази між картками – 57% або 225,2 млрд. грн [6, 7].

Розрахунок за товари та послуги в мережі Інтернет на початку 2022 р. становить 27% та шосту частину за сумою 16,2% від загальної чисельності безготівкових розрахунків [6, 7].

Внаслідок військових дій чисельність діючих POS-терміналів у мережах сервісів та торгових осередках, у порівнянні з початком року зменшилась на 13,7% , що становить 331,5 тис. шт., а чисельність банкоматів – на 16,6%, що

становить 15,3 тис. шт. [6, 7]. У той же час зменшилась чисельність осередків реалізації та представлення послуг, які працюють з банківськими картками до 273,2 тис. – на 13%, у порівнянні з січнем 2022 р. [6, 7].

В той же час, для нівелювання зменшення сітки POS-терміналів та суттєвого скорочення затрат зі сторони бізнесу на встановлення банків, платіжних систем та позабанківських осередків, у наш час існують пропозиції безготівкових розрахунків на основі платіжних карток без застосування, сьогодні пропонують низку технологічних рішень, що дають можливість предметних POS-терміналів. До них відносяться такі сервіси як:

- «QR-код», «NFC-мітка», застосунок «Термінал» – від АТ КБ ПРИВАТБАНК;
- RaiPos – від АТ Райффайзен Банк;
- STARKASA – від Київстар;
- ОщадРАУ – від АТ ОЩАДБАНК;
- ПОРТМОНЕ – від ТОВ ФК МБК [6, 7].

Однак, популярність не втрачають інтернет-банкінги, онлайн-банкінги, електронні банкінги, тобто система електронних платежів, яка дає змогу клієнтам банку чи іншим фінансовим установам здійснювати низку фінансових операцій через веб-сайт фінансової установи. Електронний банкінг полегшує фінансові операції між двома сторонами. Інтернет відіграв значну роль у появі нових варіантів, які можна було б використовувати для онлайн-комерції.

Оскільки перехід до онлайн-покупок продовжує прискорюватися, електронні методи оплати змушують зацікавлених сторін переглянути свої стратегії та впровадити можливість оплати товарів онлайн.

До переваг інтернет-банкінгу відносяться:

- управління картою 24/7. Доступ до інтернету та наявність поруч смартфона або комп'ютера дає змогу в будь-який момент перевірити баланс, оплатити товар або послугу;
- швидкість виконання операцій. Можливість здійснення грошових переказів усього за декілька хвилин;

- самостійність в оплаті послуг. Практично всі послуги можна оплатити через інтернет банкінг: оплата комунальних послуг, поповнення мобільного телефону, сплата штрафів і податків;
- мінімальна комісія при оплаті. Комісія в інтернет банкінгу значна менша ніж у терміналах чи у відділеннях.

Також останні декілька років з'явилася оплата за допомогою QR-платежів. Ця альтернатива оплати швидка, зручна та безпечна. Все, що потрібно зробити, це відкрити додаток певного банку та провести сканування QR-коду закладу та підтвердити оплату. Таку систему оплати впроваджують у закладах харчування, що полегшує та пришвидшує розрахунки.

Використання сторонніх сервісів і додатків, таких як Pay Pal, і віртуальних кредитних карток, як Apple Pay, для онлайн-покупок, стане лише популярнішим, коли стануть дорослими молоді покоління, що володіють технологіями. Проте все ще існує відсоток місць, де оплата безготівковими розрахунками залишається неможливою.

Висновки. Отже, застосування безготівкових розрахунків сприяє полегшенню застосування послуг банківської установи клієнтом, скорочує затрати на утримання стаціонарних банківських мереж. Сучасний підхід до фінансового управління сприяє підвищенню конкурентоздатності на міжбанківському рівні, що спонукає банки до реформування власної платіжної системи та підходу до спілкування з клієнтом.

Список літературних джерел:

1. Огійчук М. Ф., Рагуліна І. І., Новіков І. Т. Аудит. Київ: Алерта, 2020. 852 с.
2. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті. Постанова Правління Національного банку України. №22 від 21.01.2004. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>. (дата звернення: 14.12.2022).
3. Голов С. Ф. Управлінський облік. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 509 с.
4. Плаксієнко В. Я., Верига Ю. А., Кулик В. А., Карпенко Є. А. Облік, оподаткування та аудит. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 500 с.
5. Кравчук В., Науменко Д., Глибовець А. Електронні гроші в Україні: аналітичний звіт. Київ. Альфа-ПК.2012. 62 с.

6. Кількість комерційних банків в Україні з 2021 по 2022 рр. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 14.12.2022).

7. Система електронних платежів. Національний банк України. URL : <https://bank.gov.ua/ua/payments/sep> (дата звернення: 12.02.2023).

O. Zadorozhna. THE ROLE OF CASHLESS SETTLEMENTS IN THE FINANCIAL ENVIRONMENT OF THE COUNTRY

Abstract: To date, the high-quality work of the financial sector depends on the general system of monetary relations between the subjects of economic activity in our country, therefore non-cash settlements occupy a leading position in ensuring the reliability and timeliness of payments. Practice shows that the correct choice of the form of non-cash payments is aimed at improving the business activity of each market entity.

Key words: non-cash payments, mobile banking, electronic money, recalculation, payment.

Науковий керівник – Бурковська А. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи
та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

ІНФЛЯЦІЯ: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

В. О. Красноноженко,

здобувач вищої освіти освітньо-професійної програми

«Фінанси, банківська справа та страхування»,

Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** У статті розглянуто сутність інфляції, узагальнено та продемонстровано характеристики наукових напрямів і шкіл щодо визначення її причин. Розкрито наслідки дії інфляції у відповідний період економічного розвитку країни. У світлі негативних наслідків інфляції цілком виправданою є необхідність проведення державою прогнозованої та ефективної антиінфляційної політики як комплексу заходів, які мають враховувати не лише вплив внутрішніх чинників на економічне життя, а й тенденції розвитку світової економічної ситуації. Досліджено визначення терміну «інфляція». Розглянуто історію походження інфляції, появу в українській економіці та її особливості. У статті з'ясовані основні причини прискорення інфляції в Україні. Проведено аналіз динаміки рівня інфляції в Україні за 2013–2023 роки. Визначено необхідні заходи, які необхідно вжити задля стримання прогресивності інфляції.*

***Ключові слова:** знецінення, економічний стан, воєнний стан, економіка світу, проблема інфляції, динамічне дослідження.*

Постановка проблеми. Нині в Україні спостерігаються динамічні зміни рівня інфляції. Звичайно, людям доводиться розмірковувати про інфляцію та деякі з них бачать у цьому тільки проблему зростання цін за придбані товари чи послуги. Але інфляція у сучасному світі пов'язана не тільки із знеціненням грошових коштів, а ще й із рівнем розвитку економіки країни. Потрібні рішучі, обґрунтовані дії щодо проведення ефективної антиінфляційної політики, яка б унеможливила руйнування економічного стану країни та забезпечила б безперебійне контролювання темпів інфляції.

Для України, проблема пришвидшення темпів інфляції є надзвичайно актуальною, адже у період перебування у воєнному стані необхідно розумно керувати економічними процесами задля забезпечення стійкого положення держави у світі та унеможливлення зіштовхнення країни у прірву безвиході.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значне місце у дослідженні інфляції посідає визначення її сутності, причин і наслідків. Вчені аналізують і заходи антиінфляційної політики, ефективність їх застосування та наслідки для економіки країни. Але єдиного вирішення проблеми подолання інфляції, усунення причин її виникнення ще не існує.

Вивченням теоретичної бази інфляційних процесів займалися науковці: В. Базилевич [5], К. Базилевич [5], Н. Гражевська [5], О. Клименко [1], П. Круш [1], І. Лазепко [4], А. Мороз [4], В. Попов [5], М. Пуховкіна [4], М. Савлук та ін. Визначали особливості дії інфляції та її вплив на економіку України вчені Ареш'єва О. [3], Мягих І. [3], Пілецька С. [3]. Проблемам регулювання інфляційних процесів в Україні присвячують свої роботи Батракова Т., Рогаченко О. [2].

Метою статті є розгляд сутності інфляційних процесів, а також визначення загальних причин і наслідків виникнення інфляції у країні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інфляція є соціально-економічним явищем, спричиненим розбалансованістю виробництва в різних сферах економіки, і є проявом макроекономічної нестабільності. Науковці намагаються визначити причини інфляції, щоб запропонувати ефективні способи боротьби з нею та її негативними соціально-економічними наслідками. Високий рівень інфляційних процесів стає серйозною перешкодою для національного виробництва, спричиняє в суспільстві соціально-економічну напругу.

Безумовно, це стосується й України. За останні роки українська економіка зазнала значних потрясінь з втратою частини свого економічного потенціалу, що проявилось у падінні виробництва, банкрутстві частки банківських установ, зростаючому безробітті, зниженні офіційного рівня зайнятості та інших негативних факторах, які призвели до зниження купівельної спроможності та рівня життя населення.

Інфляція — це процес, у результаті якого загальний рівень цін підвищується, зменшується купівельна спроможність грошей або знецінюється їх вартість [1]. Слово «інфляція» (від лат. *inflatio* — надування) вперше було вжито в Північній Америці під час Громадянської війни 1861-1865 років для позначення збільшення обігу паперових грошей [1]. У міру поширення паперових грошей в економічному житті почали з'являтися ознаки інфляції.

Інфляція мала місце ще в Стародавній Греції (330 р. до н. е., під час завоювання Македонським Персією) і в Стародавньому Римі (301 р. до н. е., коли Діоклетіан встановив контроль над цінами на найменування товарів, яких складало близько 1000) [1].

Різноманітні економічні наукові школи і теорії (меркантилізм, фізіократія, класицизм, неокласицизм, марксистська економічна теорія, теорія «економіки пропозиції» та ін.) по-своєму трактували передумови виникнення інфляції, що зображено у табл. 1.

Таблиця 1. Передумови виникнення інфляції за різними економічними теоріями

Назва теорії	Передумови виникнення інфляції
Саламанська школа	Надмірний приплив дорогоцінних металів
Політекономія	Пропозиція грошей веде до пропорційного зростання цін
Марксистська теорія	Зростання цін приватних монополій
Лозанська школа	Зміна собівартості відносно продажної ціни
Кейнсіанська теорія	Дефіцит на ринку чинників виробництва
Монетаристська теорія	Надмірна пропозиція на ринку грошей
Структуралістська теорія	Зміна структури громадського багатства
Фіскальна теорія	Дефіцит фіскального балансу
Концепція громадської згоди	Неузгодженість при перерозподілі доходу

Джерело: побудовано автором на основі [3].

Аналіз позицій досліджуваних теорій доводить, що не існує єдино-правильної, самодостатньої теорії, яка б адекватно пояснювала природу такого складного явища, як інфляція. Часто інфляційні процеси безпосередньо пов'язані з війнами, епідеміями, тривалими неврожаннями та іншими природними катаклізмами, які викликають різке зменшення чисельності населення [2]. У Великобританії і Франції в XIX столітті термін «інфляція» використовувався для пояснення надмірного зростання грошової маси, що призвело до знецінення валюти; згодом термін застосовувався в науковій сфері, теоретично відображаючи певні економічні умови після Другої світової війни [1].

Сучасні науковці дають такі визначення дефініції «інфляція»:

- це знецінення грошей, що виявляється через зростання цін [4];
- вона виглядає як знецінення грошей внаслідок їхньої надмірної емісії, яка супроводжується зростанням цін на товари та послуги [5];
- це процес зростання споживчих цін на продовольчі та непродовольчі товари, послуги; вона обкладає всіх громадян щоденним податком, що зменшує їх реальні доходи [6].

В українській економіці інфляція з'явилася ще за часів існування Радянського Союзу, у 1950-1960-х роках, що пов'язано з різким падінням суспільної продуктивності праці [7]. Але вона носила прихований характер, коли при хронічному дефіциті товарів валюта втрачала свою вартість, навіть за стабільних цін [7]. Сучасна інфляція стала очевидною і її масштаби зростають, вона піддається впливу не тільки монетарних, а й немонетарних факторів і має довгостроковий характер [7].

Вид інфляційного процесу залежить від характерних специфічних ознак, за якими класифікується інфляція, як показано на рисунку 1.

Причини виникнення інфляції поділяють на зовнішні та внутрішні. Зовнішні причини пов'язані з посиленням інтернаціоналізації економічних зв'язків між країнами, що супроводжується загостренням конкуренції на світових ринках капіталу, товарів і послуг, праці, структурними світовими кризами (енергетичною, продовольчою, фінансовою та ін.), погіршенням міжнародних валютних і фінансових відносин тощо [8]. Внутрішніми причинами інфляції є:

- дисбаланс у відтворювальному співвідношенні між виробництвом і споживанням, накопиченням і споживанням, попитом і пропозицією, сумою грошової маси в обігу і товарними цінами;
- значне збільшення дефіциту державного бюджету та боргу, які були зумовлені непродуктивними державними витратами;
- надмірна емісія грошей, що суперечить закону грошового обігу;

- економічна мілітаризація - дії державних інститутів в економічній, політичній і соціальній сферах, спрямовані на посилення військової могутності країни;
- зростання податкового тиску на виробників товарів і послуг;
- значне підвищення заробітної плати (порівняно із незначними темпами зростання продуктивності праці) [8].

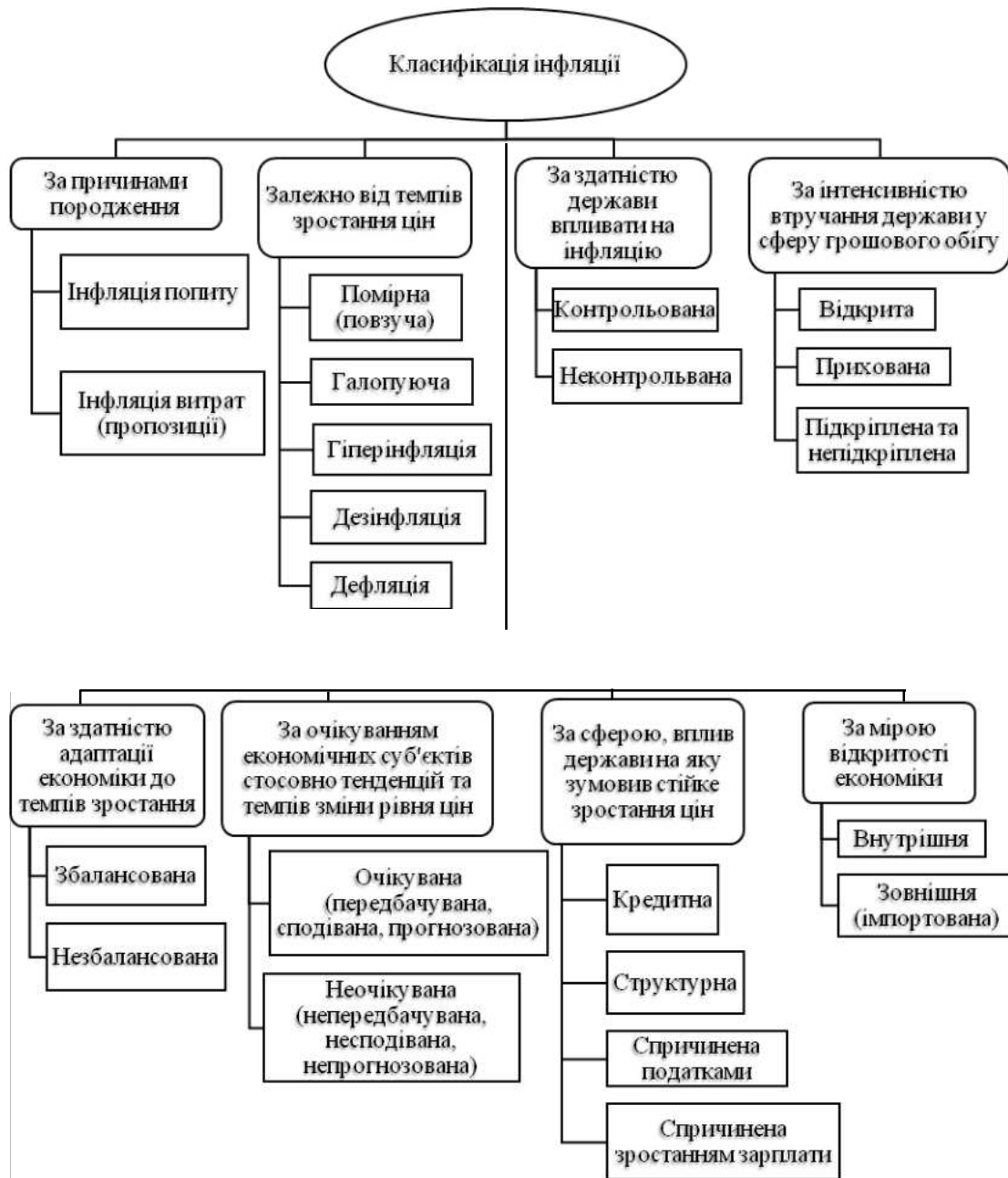

Рисунок 1 - Класифікація інфляції за різними ознаками

Джерело: побудовано автором на основі [1].

Рівень інфляції в Україні значно прискорюється, основними причинами цього є наслідки повномасштабної війни росії проти України: зрив

виробництва, збій постачання та логістики, скорочення пропозиції товарів і послуг, а також збільшення виробничих витрат підприємств [7]. Додатковий ціновий тиск зумовлено погіршенням очікувань населення та бізнесу, а також коригуванням офіційного курсу гривні в липні 2022 р., що створює стимули для вітчизняних виробників і зміцнює стабільність української економіки під час війни [7].

Інфляція має наслідки для країн, підприємств і домогосподарств. Соціально-економічні наслідки інфляції (економічні диспропорції, дезорганізація господарських відносин, фінансова криза, спекуляція та «тіньова» економіка) є досить активними, зростає злочинність та корупція. Негативними наслідками інфляції є зниження життєвого рівня населення та знецінення трудових заощаджень [8].

Наслідки дії інфляції характеризуються такими показниками: ВВП, частка збиткових фірм, фінансові результати до оподаткування, рентабельність або збитковість операційної діяльності підприємства і обсяг реалізованої промислової продукції, індекс споживчих цін [3].

Основним показником інфляції в країні є коефіцієнт інфляції, або індекс споживчих цін, який характеризує загальну зміну цін на товари та послуги в поточному періоді порівняно з минулим періодом [7]. Звичайний відсоток інфляції вважається на рівні 2-4% на рік, якщо ж її темп сягає більше 50 %, то тоді це ознаки гіперінфляції, а відсутність інфляції взагалі означає, що економіка зовсім не прогресує [9].

На жаль, в Україні спостерігається збільшення інфляції. Адже, на території нашої держави вже довгий період часу відбуваються воєнні дії і ця війна є найбільшою в Європі з 1945 року. Але інфляція в нашій країні є помірною.

Від проявів інфляції страждає не тільки Україна, а й весь світ. Наприклад, у мирній Туреччині рівень інфляції сягає 80%; у Молдові — понад 30%; в Естонії — вище, ніж в Україні; у Литві та Латвії — такий самий, як в Україні; у Польщі — безпрецедентний з 90-х років, більше 15%; в Чехії — 17,5% [10].

У світі тривають процеси, які пов'язані зі зростанням цін на продовольство, боротьбу з пандемією, енергоносії, що тягне за собою зростання споживчих цін [7]. Досліджено, що Зімбабве вважається рекорсменом за інфляцією. У середині листопада 2008 р. там спостерігалась гіперінфляція, яка склала 79,6 млрд %, ціни на товари змінювалися ледь не раз на годину [9].

Споживча інфляція у 2022 р. в Україні склала 26,6 %, хоча прогнозували 30%. Це є доказом того, що економіка України вдало пристосувалася до функціонування у період бойових дій. Показник інфляції є рекордним за останні кілька років, хоча реальний відсоток інфляції проявився нижчим за прогноз. На рисунку 2 досліджено зміни рівня інфляції в Україні протягом останніх 10 років.

В Україні спостерігається мінімальна інфляція в 2013 р., яка складала 0,5%. Але пізніше почався зріст інфляції у 2014 р., причиною чого є збройна агресія з боку росії на Україну та анексія Криму, в результаті зростання цін склало 24,9%, а у 2015 р. інфляція вже досягла 43,3%. Рівень інфляційних проявів значно зменшився у 2016 р., а через рік, у 2017 р. незначно зріс. У 2019 р. значення рівня інфляції помітно зменшилося на 5,7 % і дорівнювало 4,1%, а у 2020 р. - вже складало 5%. Рівень інфляції у 2021 р. становив 10%. У 2022 р. (з моменту початку повномасштабної війни) відсоток інфляції зріс до 26,6%. За прогнозами на 2023 р. рівень інфляції буде становити 28%.

З початком воєнних дій на території нашої країни значно посилюється вплив немонетарних факторів на динаміку інфляції в Україні: масштаби знищення інфраструктури та логістики, а також швидкість міграції і її рівень [7]. Підвищення проблеми безпеки та логістики призвели до передчасного зростання цін на продукти харчування, ліки, паливо та транспортні послуги [7].

Так, лише за березень 2022 року відбулось подорожчання:

- продуктів харчування – на 6,4% (в річному вимірі +19,6%);
- фармацевтичної продукції – на 7,7% (в річному вимірі +13,0%);
- автомобільного палива – на 7,7% (в річному вимірі +30,0%);
- транспортних послуг – на 2,6% (в річному вимірі +20,3%) [12].

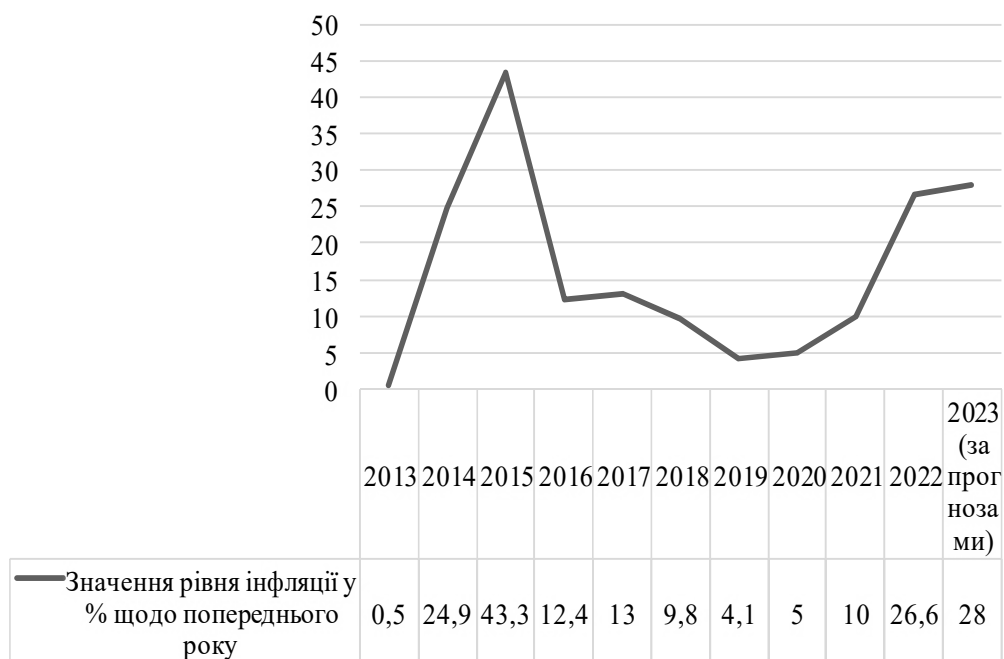

Рисунок 2. Динаміка рівня інфляції в Україні протягом 10 років

Джерело: розроблено автором на основі [11].

Варто зазначити, що станом на вересень 2022 р. рівень споживчої інфляції у річному вимірі пришвидшився до 24,6% (із 23,8% у серпні), а ціни у місячному вимірі зросли на 1,9% [13].

Отже, незважаючи на скрутний стан нашої країни, економіка все ж таки тримається, адже в таких умовах важко функціонувати належним чином.

Вважаємо доцільним визначити сучасні методи призупинення інфляції. Ми погоджуємося з існуючою точкою зору [14], що для зменшення інфляції необхідно вжити наступні заходи:

- у короткі строки – не допускати необґрунтованого підвищення цін на окремі товари і послуги (особливо соціального значення), недобросовісної конкуренції і зловживань своїм монопольним становищем виробників окремих товарів; обмежувати торговельні надбавки, емісію національної валюти та поповнення поточного дефіциту державного бюджету;

- у довгі строки - скоротити енергетичні витрати вітчизняної економіки та її залежність від світового ринку; позитивно вплинути на розвиток

фінансових інструментів фондових ринків, заохочувати капітал і реальні інвестиції на збільшення, з метою посилення інвестиційної діяльності та модернізації вітчизняної економіки; здійснити низку монетарних і фіскальних заходів Урядом та Національним банком України для запобігання надмірному зростанню попиту тощо [14].

Загальними засобами антиінфляційної політики є: скорочення дефіциту бюджету, зростання продуктивності праці, зупинка фінансування збиткових підприємств, скорочення непродуктивних витрат, контроль за необґрунтованим зростанням розмірів заробітних плат, лімітування емісії грошей, кредитна рестрикція, підтримання купівельної спроможності національних грошей тощо. Серед радикальних способів боротьби з інфляцією зазначимо: контроль за масою грошей в обігу і валютним курсом; проведення грошових реформ, унормування очікувань людства щодо інфляції; контролювання рівня податкового тягара.

Висновки. Інфляція – складний процес, що має негативний вплив на суспільство, погіршує економічні умови, знижує реальні доходи та рівень життя населення країни. З’ясування причин інфляції необхідно для визначення дієвих методів боротьби з нею та її негативними соціально-економічними наслідками.

З метою забезпечення стабільності вітчизняної національної грошової одиниці та запобігання падінню рівня життя населення необхідна активна державна антиінфляційна політика. Від застосування заходів задля перешкоди розширення інфляції залежить подальший розвиток країни та її світовий успіх. Безумовно, наша держава перебуває у кризовому стані, але аналіз динаміки рівня інфляції та порівняння із прогностичними даними дає підстави стверджувати, що стан економіки України більш позитивний, аніж міг здаватися.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Круш П. В. Клименко О. В. Інфляція: суть, форми та її оцінка: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 288 с.

2. Батракова Т. І., Рогаченко О. С. Проблеми регулювання інфляційних процесів в Україні. Економіка і суспільство. 2016. № 7. С. 59–64
3. Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т., Мягких І. М. Особливості дії інфляції та її вплив на економіку України. Економічний вісник Донбасу, 2018. № 2(52). С. 95 – 101
4. Гроші та кредит: підручник. 6-те вид., перероб. і доп./ М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; за ред. М. І. Савлука. Київ : КНЕУ, 2011. 589 с
5. Економічна теорія: Політекономія: підручник. 9-те вид., доповн. / В. Д. Базилевич, В. М. Попов, К. С. Базилевич, Н. І. Гражевська ; за ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2014. 710 с.
6. Пинзеник В. Коні не винні або реформи чи їх імітація. Київ : Академія, 1998. 128 с.
7. Красноноженко В. О. Інфляційні процеси в Україні під час війни і у світі: прискорення інфляції та її перспективи. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 27 жовтня 2022 р. С 582-584.
8. Суть, причини, види і соціально-економічні наслідки інфляції. URL: <http://moodle.nati.org.ua/mod/book/view.php?id=16202&chapterid=6781> (дата звернення: 03.02.2023)
9. Інфляція. Фінансова абетка. URL : <https://suspihne.media/1427-inflacia/> (дата звернення: 04.02.2023 р.)
10. «Час для непопулярних рішень»: нардепи спрогнозували економічне майбутнє України. URL : <https://suspihne.media/271530-visoka-inflacia-sposterigaetsa-j-za-mezami-ukraini-nardep/> (дата звернення: 04.02.2023).
11. Як змінювався рівень інфляції в Україні та який прогноз на цей рік. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2023/01/23/infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsya-riven-inflyaciyi-ukrayini-ta-yakyj-prohnoz-cej-rik> (дата звернення: 04.02.2023)

12. Інфляційні процеси в Україні і світі та їх перспективи. URL : https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/513069_inflyatsiyni_protsezi_ukraini_i_sviti.html(дата звернення: 04.02.2023).

13. НБУ: зберігаються доволі високі ризики розгортання інфляційних процесів. URL : <https://finbalance.com.ua/news/nbu--dovoli-visoki-riziki-rozhortannya-inflyatsiynikh-protsezi> (дата звернення: 04.02.2023).

14. Дорошенко А. П., Єгорова О. В., Дорошенко О. О. Сучасні особливості інфляції в Україні та методи її стримування. Ефективна економіка.2020.№4.URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7761> (дата звернення: 04.02.2023).

V. Krasnonozhenko. INFLATION: THE ESSENCE OF THE CAUSE AND CONSEQUENCES

Abstract: *The article summarizes and demonstrates the characteristics of scientific trends and schools regarding the definition of the essence of inflation, the causes and consequences of its action in the relevant period of the country's economic development. In light of the negative consequences of the inflation process, the need for the state to carry out a predictable and effective anti-inflation policy as a set of measures that should take into account not only the impact of internal factors on economic life, but also the trend of the development of the world economic situation is fully justified. The definition of the term "inflation" was studied. The history of the origin of the inflation process, its appearance in the Ukrainian economy and its application is considered. The article clarifies the main reasons for the acceleration of inflation in Ukraine. An analysis of the dynamics of changes in the level of inflation in Ukraine for 2013-2023 was carried out. Necessary measures to be taken in order to contain the progressivity of inflation have been identified.*

Keywords: *devaluation, economic condition, martial law, world economy, inflation problem, dynamic study.*

Науковий керівник - БУРКОВСЬКА А. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Леденчук М. Д.,
здобувач вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та страхування»,
Миколаївський національний аграрний університет*

***Анотація:** розглянуто договірні відносини у сфері страхування та особливості їх регулювання в умовах воєнного стану.*

***Ключові слова:** страхове відшкодування, бойові дії, страхові виплати, збитки, форс-мажор.*

Постановка проблеми. Страхування є потужною ланкою фінансово-кредитної системи, а на сьогодні попит зростає на багато більше через прагнення фізичних і юридичних осіб завчасно уникнути збитків, що можуть бути заподіяні унаслідок війни. Дії, що відбуваються в Україні, спричиняють значні руйнування, завдають шкоди майну та інфраструктурі, викликають кризові явища в економіці. Безумовно, на сьогодні нові умови життєдіяльності суттєво вплинули на ринок страхування.

Окрім небезпеки під час воєнних дій, на наше життя продовжують впливати ті самі загрози, що й у мирні часи, тому ринок страхування не зупиняє свою роботу. За рекомендацією Національного банку України, страховики спростили процедуру врегулювання випадків, що мають ознаки страхового, за всіма видами страхування та всіма типами контрагентів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні існує незначна кількість наукових праць щодо визначення особливостей здійснення страхування в умовах воєнного стану, але загалом свою увагу вивченню сутності й особливостей страхування приділяли такі науковці, як Олійник О.В., Нагаєва Г.О., Бонба І. І. та ін. Вивчення страхової системи у всіх можливих напрямках на даний час не можна вважати завершеним, на сьогодні й досі не зникла актуальність проведення глибоких реформ і досліджень у страховій сфері.

Метою дослідження є розгляд і аналіз особливостей здійснення страхування в умовах воєнного стану, а також обґрунтування зміненої процедури страхування.

Виклад основного матеріалу дослідження. З настанням військової люті в Україні практично всі сфери життя зіткнулися з необхідністю вирішення труднощів, з якими раніше ніколи не стикалися, а якщо і стикалися, то точно не в таких масштабах. Страховий ринок не є винятком. На жаль, неминучим наслідком будь-якої війни є руйнування та знищення. Страхування, своєю чергою, механізм, зазвичай спрямований на відшкодування збитків і компенсацію.

Сучасні реалії зростаючої ролі страхування вимагають наукових досліджень про розуміння цього поняття (табл. 1).

Таблиця 1. Визначення поняття «страхування»

Автор	Визначення
О.В. Олійник, Г.О. Нагаєва	Економічні відносини, за яких страхувальник сплатою грошового внеску забезпечує собі чи третій особі в разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплати страховиком, який утримує певний обсяг відповідальності і для її забезпечення поповнює та ефективно розміщує резерви, здійснює превентивні заходи щодо зменшення ризику, у разі необхідності перестраховує частину останнього.
О.В. Олійник, Г.О. Нагаєва	Одна з найдавніших категорій суспільних відносин, яка полягає у збереженні матеріального добробуту при настанні випадкових, непередбачуваних і таких, що не можна уникнути, випадків за допомогою розподілу збитків між іншими членами суспільства.
ЗУ «Про страхування»	Вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування.

Джерело: складено автором на основі [4,6].

Проаналізувавши дослідження вчених, вважаємо, що страхування – це фінансові відносини, що спрямовані на захист від виникнення збитку у разі настання страхових випадків.

Наразі в Україні виникли обставини, що збільшили потребу у страхуванні. Воєнний стан не є підставою для відмови у виплаті страхового відшкодування. Воєнний стан – особливий правовий режим, що введений в

Україні через збройну агресію і небезпеку (відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий статус воєнного стану»[2]. Якщо страховий випадок стався в період дії воєнного стану, то сам по собі воєнний стан не є підставою для звільнення від виконання страховою компанією своїх зобов'язань, однак є підставою для застосування інституту форс-мажору. Однак, наявність форс-мажорних обставин також не звільняє страхові компанії від виплати відшкодування. Виходячи зі змісту статті 617 Цивільного кодексу України, наявність форс-мажору звільняє від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо таке порушення сталося внаслідок форс-мажору.

До форс-мажорних обставин відносяться [3]:

- масові народні зворушення;
- воєнні дії;
- природні явища, що мають стихійний характер (епідемія, сильний шторм, циклон тощо);
- заборонні дії держави (запровадження комендантської години, карантину, ембарго, заборона (обмеження) експорту / імпорту тощо).

Таким чином, настання форс-мажорних обставин може бути підставою для звільнення страхової компанії від відповідальності за невиконання страхового відшкодування за умови, якщо між форс-мажором та невиконанням зобов'язання страховика є причинно-наслідковий зв'язок. Однак слід розуміти, що якщо страховик відмовляє у компенсації через форс-мажорні обставини, то він також повинен пояснити причинно-наслідковий зв'язок між військовими діями та наслідками, які не можуть бути відшкодовані. Наприклад, якщо внаслідок військової агресії знищено штаб-квартиру страхової компанії, разом з цим пошкоджено всі фізичні носії інформації про клієнтів та підписані договори, то ситуацію можна вважати ситуацією форс-мажору. Якщо мова йде про страховий випадок за договором страхування страхувальника і він стався на ворожій чи окупованій території України після 24 лютого 2022 року, то в цих випадках страхова компанія також не може відмовити у виплаті компенсації. Це також стосується майна, пошкодженого на ворожій або

окупованій території. Безперечно, представнику страховика було б складно виїхати та оглянути пошкоджене майно, але правових підстав для відмови у відшкодуванні немає. Страхування від воєнних ризиків існує як окремий продукт на ринку, але через надмірну вартість в останні роки не є поширеним.

Більшість страховиків організують свою роботу шляхом евакуації співробітників у безпечніші райони, забезпечення віддаленої роботи людей і підтримки технологій та баз даних. Про це свідчать результати опитування страховиків, проведеного Національним банком України у березні 2022 року. Станом на 1 вересня 2022 року на ринку non-life працювало 140 страховиків, 13 з яких – компанії зі страхування життя. З початку війни з ринку пішло 5 страховиків-учасників сегмента non-life [5]. З них 25 страховиків, що становить 9% від загального ринку, не надали відповіді щодо діяльності у воєнний час. 17 страховиків (менше ніж 2% ринку) на момент надання відповідей заявили, що вони не встановили процес виплати страхових відшкодувань. Фінансова спроможність страховиків воєнного часу знаходиться в прямій залежності від якості й структури їх активів і капіталу в довоєнний період. Водночас як виявилось, всі підприємства зазнали бойових дій на території України. Так, спостерігається значне падіння продажів, особливо в роздрібному каналі, багато клієнтів звертаються за відстрочкою регулярних платежів і розірванням договорів страхування.

Висновки. Отже, підсумовуючи вищезгадане, можна зробити висновок: якщо особа має укладений договір страхування життя, здоров'я чи приватної власності, то факт введення воєнного стану на території України ніяким чином не впливає на реалізацію його прав по цьому договору. Варто розуміти, що в умовах війни не стало менше захворювань, ДТП, стихійних лих, пожеж та нещасних випадків. Саме тому страхові компанії повинні продовжувати працювати й забезпечувати громадян страховими продуктами. Наразі здійснено полегшення процедури укладання договорів, що значно покращує ситуацію.

Список використаних джерел:

1. Як працює система страхування під час війни. URL: <http://surl.li/djtw> (дата звернення 13.11.2022 р.).
2. Про правовий режим воєнного стану. URL: <http://surl.li/djulf> (дата звернення 13.10.2022 р.).
3. Форс-мажорні обставини: як їх визначити. URL: <http://surl.li/djuom> (дата звернення 13.10.2022 р.).
4. Верховна Рада України/Законодавство України. Про страхування від 07.03.1996 року. URL: <http://surl.li/kjvw> (дата звернення 09.10.2022 р.).
5. Національний банк України. Підсумки роботи страхового ринку. URL: <https://cutt.ly/w8zYNKK> (дата звернення 01.03.2023 р.).
6. Олійник О.В., Нагаєва Г.О. Страхування: навч. посіб. Харків, 2020. 235 с.
7. Бонба І. І. (2019). Ризики діяльності страхової компанії. Scientific notes of Lviv University of Business and Law, 2019, 22. 43-47.

FEATURES OF INSURANCE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Marharyta Ledenchuk – applicant higher education, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

Abstract: *contractual relations in the field of insurance and peculiarities of their regulation in the conditions of martial law are considered.*

Key words: *insurance compensation, hostilities, insurance payments, damages, force majeure.*

Науковий керівник – МІКУЛЯК Катерина,
асистент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

*Пастушенко В. Ю.,
здобувач вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Фінанси, банківська справа та страхування»,
Миколаївський національний аграрний університет*

***Анотація:** наведено динаміку інфляції, депозитів фізичних та юридичних осіб, депозитної ставки, а також динаміку депозитів за строками вкладів.*

***Ключові слова:** інфляція, попит, пропозиція, депозит, курс валюти, ціна, депозитна ставка, гроші, грошова маса.*

Постановка проблеми. На цей момент інфляція в Україні набирає більших обертів, що впливає на всю економічну систему та кидає виклик уряду як розв'язати це питання. Адже ціни зростають, а купівельна спроможність грошової одиниці падає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інфляція була предметом дослідження економістів всього світу: Ж. Кейнса, К. Маркса [2], Ф. Енгельса, М. Фрідмана, С. Тульчинської, М. Макаренка [1], П. Круша та ін.

Метою дослідження є розгляд сутності інфляції, її вплив на ціни та накопичення громадян у банківських установах.

Виклад основного матеріалу. Ж. Кейнс відмічав: «... якщо пропозиція грошей у порівнянні з пропозицією товарів для купівлі збільшується, має місце інфляція». За його теорією пропозиція грошей не може впливати на сукупний попит, бо зростання кількості грошей знижує ціни на ліквідні кошти – цю теорію назвали інфляція попиту.

Інфляція витрат виникає при високій монополізації та ролі профспілок, підприємці підвищують ціни, а профспілки заробітну плату – за своєю ініціативою, при незмінності попиту, що виступає поштовхом для інфляції.

Інфляція – стійка тенденція зростання цін [1, с. 107].

За даними НБУ, станом на вересень 2022 року, базова інфляція в річному вимірі становила 20,4%, споживча інфляція – 24,6% (рис. 1). У місячному вимірі ціни зросли на 1,9%.

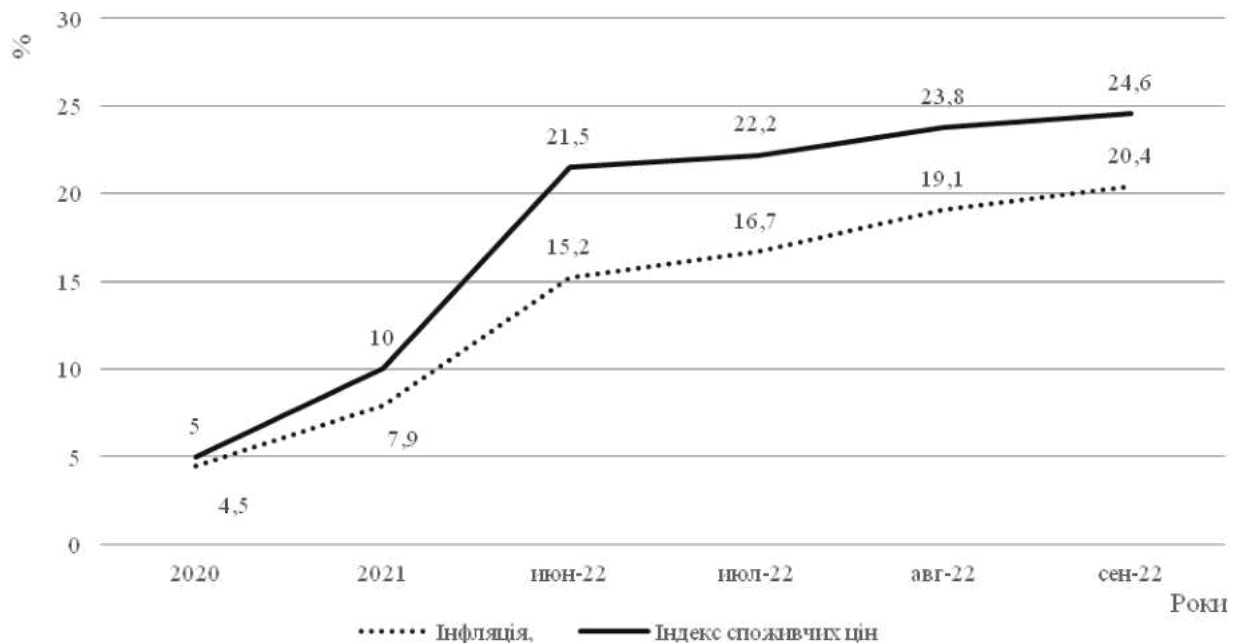

Рис. 1. Динаміка інфляції у 2020-2022 роках, %

Джерело: побудовано автором на основі даних [3]

Темпи зростання цін на непродовольчі товари зросли до 18,8% р/р під впливом коригування курсу, обмеженого постачання товарів, вичерпання старих товарів та проблем з логістикою. Подорожчання продовольчих товарів зросло до 25,5%, що пов'язано зі зростанням витрат на паливо, логістику, сировину, енергію, виробництво та підвищенням цін на світовому ринку. Зростання вартості послуг залишилось на рівні серпня 15,6%. Подорожчання сирих харчових продуктів також залишилось на рівні попереднього місяця 40,9% р/р. Темпи зростання цін на паливо знизилась до 66,2% р/р через зниження цін на нафту на світовому ринку та насиченню на внутрішньому.

К. Маркс у своїй праці «Капітал. Критика політичної економії. Том 1» [2] про підвищення цін писав: «При незмінній вартості грошей загальне підвищення товарних цін може відбутися лише за умови, якщо підвищується вартість товарів; при незмінній вартості товарів – якщо знижується вартість грошей». У нашому випадку відбувається як підвищення вартості товарів, так і

знецінення грошей, адже події лютого 2022 року спровокували підвищення цін на нафту та газ, що зображується на вартості виробництва та транспортування.

Факторами, які вплинули на ціни, є міграція за кордон 4,2 млн громадян (верховний комісар ООН), збільшення безробітних, окупація приблизно 17,8%. За даними Держстату, ВВП скоротився на 37,2%, а грошова маса у порівнянні з квітнем 2021 року збільшилась на 21% до 2 трлн 270 млрд грн. Імпорт переважає експорт на суму 4,209 млрд дол. США, що призводить до зменшення валютних резервів країни. План НБУ емітувати 180 млрд грн ще не виконаний, тому сума надлишкової національної валюти ще збільшиться.

Інфляція та зміна курсу гривні вплинула не тільки на ціни, а й на банківський сектор економіки.

Депозит – грошові кошти, які залучені банком на визначений термін з метою проведення господарської діяльності та сплати відсотків за право користування цими коштами.

За період січень-вересень 2022 року загальна сума депозитів збільшилась на 213 896 млн грн, що дорівнює 1 697 426 млн грн (рис. 2).

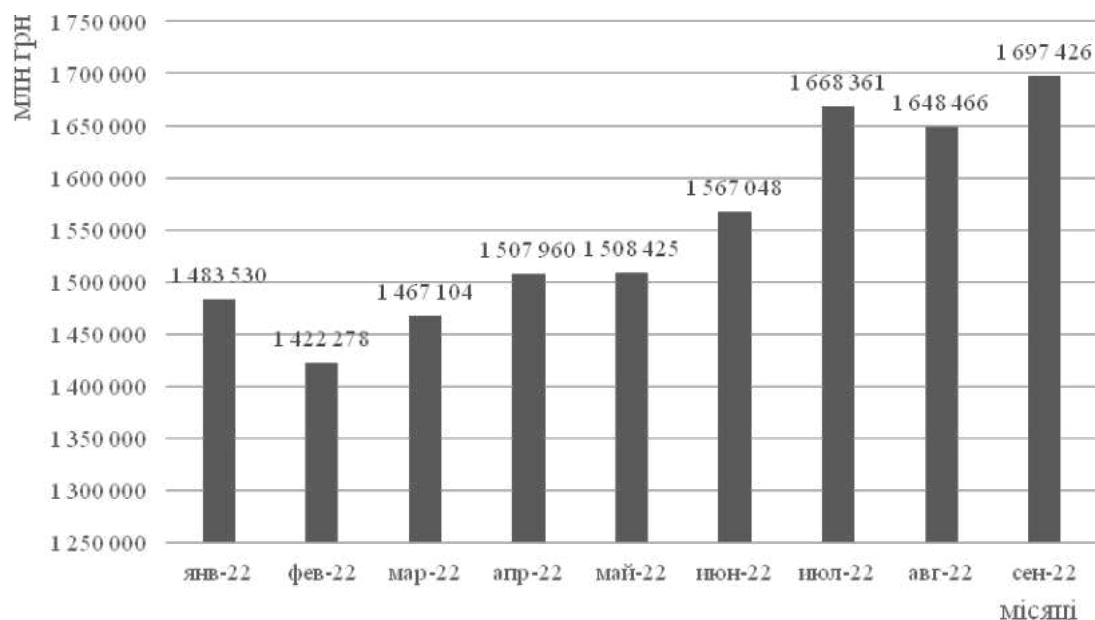

Рис. 2. Динаміка депозитів, січень-вересень 2022 року
Джерело: побудовано автором на основі даних [4]

Так, на початку подій лютого 2022 року громадяни України вивели з власних рахунків 61 252 млн грн, а повернення на рівень показників січня 2022 року зайняло два місяці.

З січня по червень валютні депозити фізичних осіб знизились на суму 19 188 млн грн, що спричинене обмеженням НБУ на продаж іноземної валюти. Проте після послаблень обмежень і дозволу купівлі валюти на суму до 100 000 грн під вклад на 3 місяці вони збільшилися на 58 873 млн грн і досягли суми 306 775 млн грн. Вклади у національній валюті протягом звітного періоду поступово збільшувались, станом на вересень 2022 року сума становила 547 650 млн грн (рис. 3). Валютизація у відсотковому співвідношенні становила 36%, що на 1% менше ніж у січні 2022 року.

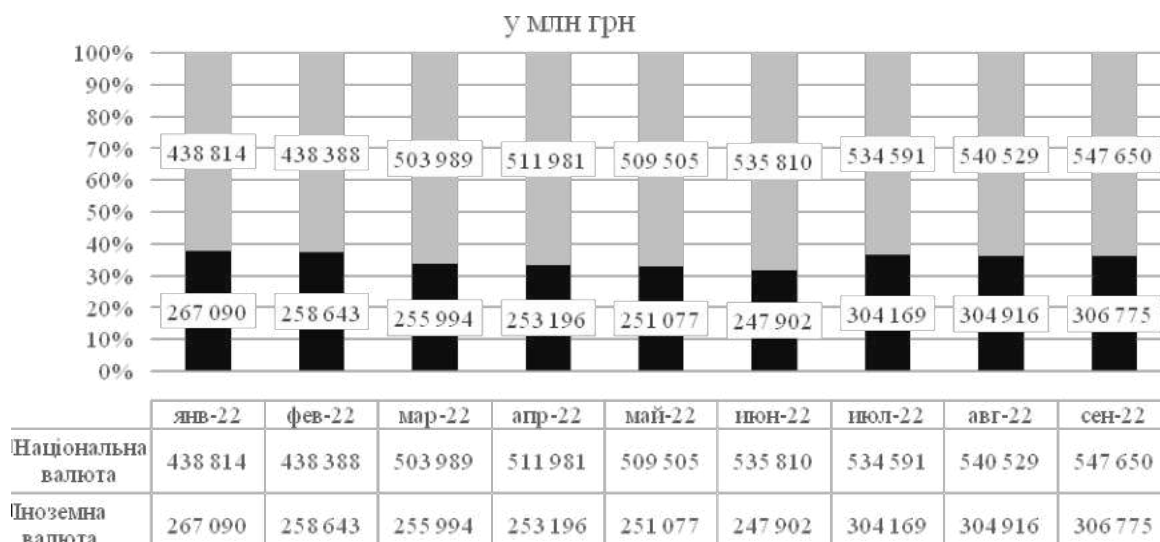

Рис.

3. Динаміка депозитів фізичних осіб, січень-вересень 2022 року

Джерело: побудовано автором на основі даних [4]

У вкладах юридичних осіб подібна ситуація, з січня по квітень 2022 року іноземні вклади зменшились на 32 172 млн грн, проте далі відбувся ріст на 79 077 млн грн, досягнувши суми 283 044 млн грн. Валютизація становила 35%, що на 4% більше показників січня 2022 року (рис. 4).

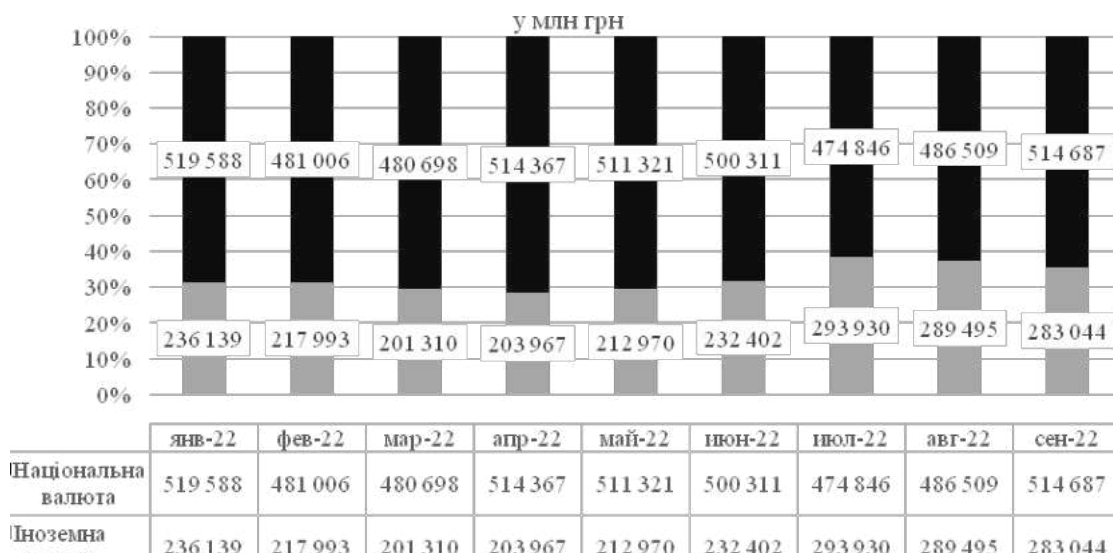

Рис. 4. Динаміка депозитів юридичних осіб, січень-вересень 2022 року
Джерело: побудовано автором на основі даних [4]

Задля стабілізації курсу та підвищення привабливості національної валюти у червні 2022 року НБУ підвищив облікову ставку до 25%, що призвело до підвищення кредитних та депозитних ставок.

Ставки за депозитами в національній валюті для фізичних осіб у порівнянні з лютим 2022 року збільшились на 3 відсотки та становили 11% – 11,91%, залежно від строку розміщення (рис. 5).

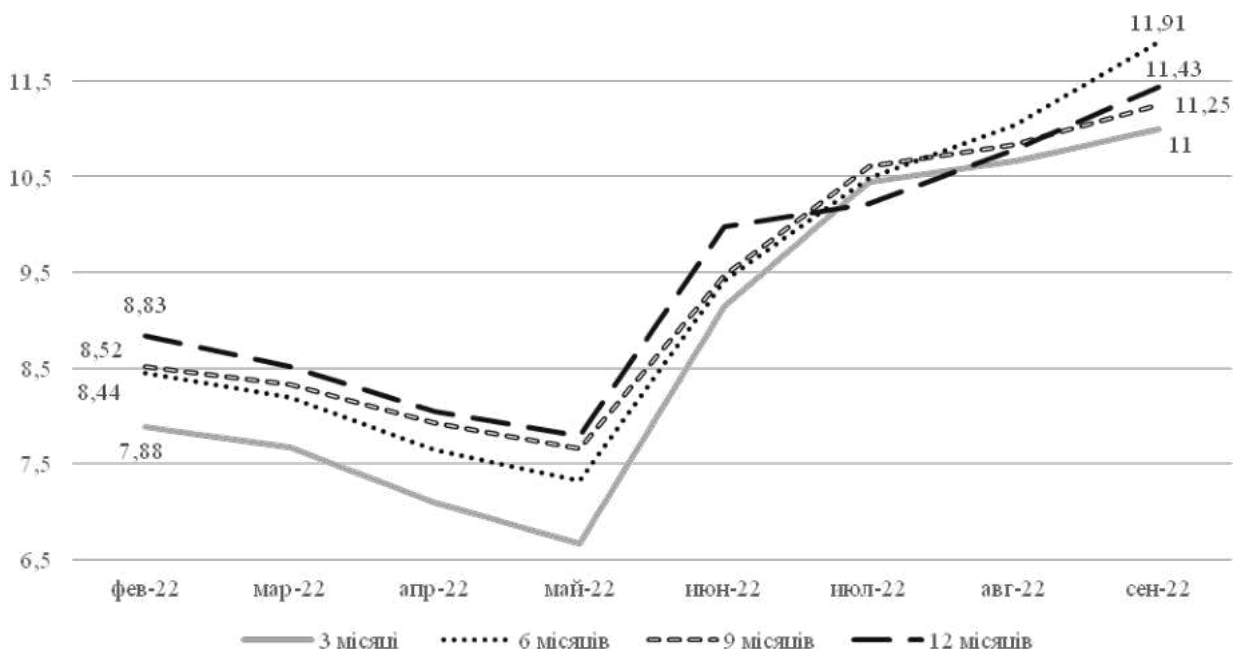

рис. 5. Динаміка депозитної ставки, січень-вересень 2022 року
Джерело: побудовано автором на основі даних [5]

Ставки для юридичних осіб збільшились в середньому на 1% та становили 8%-9,5%.

Почався стабільний ріст депозитів до запитання після падіння у лютому 2022 року на 26 179 млн грн. Станом на вересень 2022 року сума становила 1 219 924 млн грн. У депозитах терміном до року падіння було до квітня 2022 року на суму 73 350 млн грн, а вже у вересні 2022 року сума становила 338 482 млн грн, що свідчить про майже повне відновлення. Депозити від одного до двох років після падіння на 8 339 млн грн перебували у стані стагнації, сума на вересень 2022 року становила 123 719 млн грн. Найгірша ситуація в довгострокових депозитах, адже вкладники незацікавлені вкладати гроші на довгий термін, а тому відбувається поступове падіння, й на вересень 2022 року сума становила 15 301 млн грн (рис. 6).

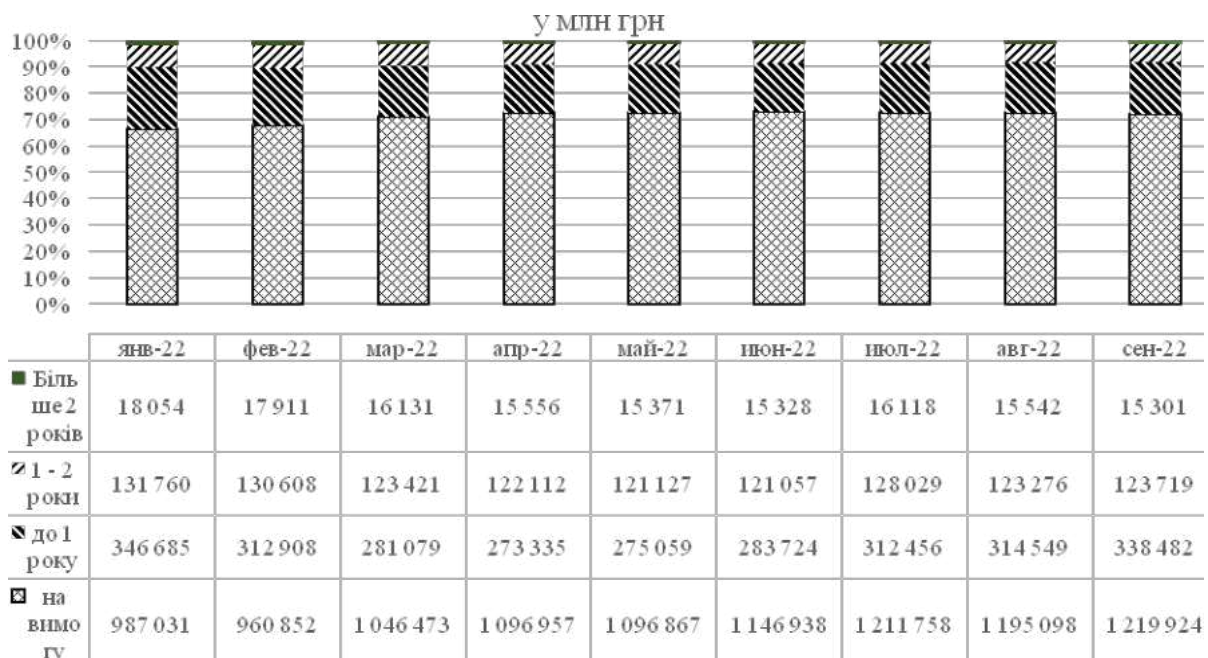

Рис. 6. Динаміка депозитів за строками вкладів, січень-вересень 2022 року
Джерело: побудовано автором на основі даних [4]

Висновки. На основі вищезазначених даних можна дійти висновку, що інфляція – макроекономічне явище, викликане дією несприятливих факторів на економіку, яке призводить до підвищення цін, падіння курсу національної грошової одиниці та падіння доходів громадян, адже купівельна спроможність валюти знижується.

Хоча НБУ і підвищив облікову ставку до 25%, проте ставки зростають поступово, й за довгостроковими або середньостроковими депозитами в

середньому знаходяться на одному або нижчому рівні ніж короткострокових. А позаяк населення бажає мінімізувати втрати від інфляції, тому не бажає вкладати гроші на довгий термін, адже можна вкласти на менший термін майже за тією ж ставкою, а потім у разі необхідності просто подовжити його дію.

Для розв'язання цієї проблеми банкам необхідно підвищити ставку на довгострокові та середньострокові депозити, а державі покращити проведення грошово-кредитної та монетарної політики, адже емісія гривні й покладання на допомогу іноземних партнерів не розв'яже проблему.

Список використаних джерел:

1. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка: Підручник видання друге. Суми: Сумський державний університет, 2021, 306 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86041> (дата звернення: 02.11.2022).
2. Карл Маркс. Критика политической экономии. Том 1: Процесс производства капитала: Второе издание, 1873. URL: <https://cutt.ly/PNB2XZa> (дата звернення: 02.11.2022).
3. Оцінка інфляції, вересень 2022 року. Сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/about> (дата звернення: 02.11.2022).
4. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного банку України). Сайт НБУ. URL: <https://cutt.ly/UNB9tjY> (дата звернення: 02.11.2022).
5. Депозитні ставки українських банків. Сайт Мінфін. URL: <https://cutt.ly/GNB3h82> (дата звернення: 02.11.2022).

IMPACT OF INFLATION ON PRICES AND DEPOSITS OF CITIZENS OF UKRAINE

Vitalii Pastushenko – applicant higher education, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

Abstract: the dynamics of inflation, deposits of individuals and legal entities, the deposit rate and the dynamics of deposits by terms were given.

Key words: inflation, demand, supply, deposit, exchange rate, price, deposit rate, money, money supply.

Науковий керівник – МІКУЛЯК Катерина,
асистент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ЗАСТОСУВАННЯ ПІРАМІДИ ЗРОСТАННЯ MCKINSEY ДЛЯ ПЛАНУВАННЯ КАР'ЄРИ

Л.І. Чижевська,

здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: У статті досліджується піраміда зростання McKinsey, модель, розроблена консалтинговою компанією McKinsey & Company, щоб допомогти людям планувати та досягати кар'єрних цілей. Піраміда складається з трьох рівнів, причому кожен рівень представляє окремий етап професійного розвитку людини. У статті подано детальний огляд кожного рівня, а також практичні поради та приклади того, як просуватися пірамідою. У ньому також обговорюється, як модель може бути адаптована до різних галузей і кар'єрних шляхів. Зрештою, стаття має на меті допомогти читачам прийняти структурований підхід до планування кар'єри та досягти довгострокового успіху та самореалізації у своєму професійному житті.

Ключові слова: піраміда росту McKinsey, особистісний розвиток, професійний розвиток, планування кар'єри, функціональні навички, лідерські якості.

Постановка проблеми. Багатьом професіоналам важко спланувати свій кар'єрний ріст через відсутність структурованого підходу, що призводить до безцільних пошуків роботи, незадовільного вибору кар'єри та втрачених можливостей зростання. Піраміда зростання McKinsey забезпечує корисну структуру для планування кар'єри, але існує потреба краще зрозуміти, як застосувати цю модель до індивідуальних кар'єрних шляхів для оптимізації зростання та успіху. Ця стаття спрямована на розв'язання цієї проблеми, надаючи практичні вказівки щодо використання піраміди зростання McKinsey для ефективного планування та просування кар'єри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті «Піраміда зростання McKinsey, як використовувати модель для планування кар'єри» О. Щегельська розповідає про модель піраміди зростання McKinsey, яка використовується консалтинговою фірмою McKinsey & Company, щоб допомогти людям планувати свою кар'єру. О. Щегельська проводить аналіз основних досліджень

і публікацій, пов'язаних з моделлю, щоб надати читачам повне розуміння її ключових понять і принципів.

У дослідженні зазначається, що модель піраміди зростання McKinsey базується на дослідженні, проведеному компанією McKinsey & Company, яке виявило, що успішні професіонали йдуть певним кар'єрним шляхом. Модель передбачає, що люди повинні зосереджуватися на розвитку конкретних навичок і компетенцій на кожному етапі, щоб перейти на наступний рівень своєї кар'єри. Крім того, автор використовує додаткові джерела, щоб надати читачам глибше розуміння моделі піраміди зростання McKinsey [1].

Загалом, аналіз основних досліджень і публікацій у статті допомагає контекстуалізувати модель піраміди зростання McKinsey і продемонструвати її актуальність у поточному бізнес-ландшафті. Спираючись на різноманітні джерела, автор пропонує читачам всебічний погляд на модель та її практичне застосування.

Метою дослідження є вивчення та дослідження піраміди зростання McKinsey й обговорення, як люди можуть використовувати її для планування своєї кар'єри.

Виклад основного матеріалу. Піраміда зростання McKinsey – це широко використовувана модель, яка забезпечує основу для особистого та професійного розвитку. Ця модель була розроблена консалтинговою компанією McKinsey & Company, щоб допомогти людям спланувати свій кар'єрний шлях і досягти своїх цілей. Піраміда складається з трьох рівнів, кожен з яких має певні навички та компетенції, необхідні для кар'єрного росту.

Складовими елементами першого рівня піраміди зростання McKinsey є функціональні навички, у межах яких важливого значення набувають технічні навички та знання, необхідні для виконання завдань, необхідних у конкретній роботі. Так, для розробника програмного забезпечення до функціональних навичок можуть належати кодування, налагодження та тестування програмних продуктів. Просування в кар'єрі вимагає постійного вдосконалення та розвитку своїх функціональних навичок [1].

Другим рівнем піраміди зростання McKinsey є лідерські якості, тобто здатність ефективно керувати людьми, проєктами та ресурсами. Відтак, лідерські навички (спілкування, розв'язання проблем, прийняття рішень та вирішення конфліктів) необхідні людям, які прагнуть обійняти керівні посади.

Третій рівень піраміди зростання McKinsey включає здатність мислити стратегічно та розвивати бачення організації, що охоплює здатність узгоджувати цілі організації з її баченням й стратегією. Особи, які прагнуть стати керівниками або вищими менеджерами, повинні володіти сильним баченням й стратегічними навичками.

Щоб використовувати піраміду зростання McKinsey для планування своєї кар'єри, необхідно спочатку оцінити свої поточні навички та компетенції шляхом саморефлексії або пошуку зворотного зв'язку від колег й керівників. Визначивши свої сильні та слабкі сторони, суб'єкт може використовувати піраміду зростання McKinsey з метою встановлення цілей для свого особистого та професійного розвитку.

Важливо зазначити, що піраміда зростання McKinsey не є лінійною моделлю, тобто є можливість переходити між рівнями залежно від кар'єрних цілей і прагнень суб'єктів.

Щоб ефективно використовувати піраміду зростання McKinsey, необхідно знати про ширший контекст, у якому відбувається кар'єра, що включає зміни на ринку праці й суспільних цінностей та технологічний прогрес. Здатність адаптуватися до змін на робочому місці є важливою для успіху в кар'єрі, що вимагає постійної оцінки своїх навичок та компетенцій.

Крім того, важливо визнати, що кар'єрний ріст визначається не лише індивідуальними зусиллями та розвитком навичок. Організаційна культура, упередженість та дискримінація можуть перешкоджати прогресу людини, тому вкрай важливо відстоювати різноманітність, справедливість та залучення на робочому місці та шукати можливості, які відповідають цінностям та прагненням людини.

Нарешті, важливо зазначити, що піраміда зростання McKinsey не є універсальною моделлю. Різні галузі та професії можуть вимагати унікальних навичок і компетенцій, й люди повинні відповідним чином адаптувати свої плани кар'єри. Крім того, кар'єрні цілі та прагнення можуть змінюватися з часом, і люди повинні залишатися гнучкими та адаптуватися, щоб відповідно скоригувати свої плани.

Піраміду зростання McKinsey можна застосовувати й поза індивідуальним плануванням кар'єри. Організації також можуть використовувати модель для оцінки та розвитку навичок й компетенцій своїх співробітників. Надаючи можливості для розвитку функціональних навичок, навчання лідерства та розвитку бачення та стратегії, організації можуть виховувати робочу силу, яка готова долати виклики бізнес-середовища, яке швидко змінюється [2].

Піраміду зростання McKinsey також можна використовувати для сприяння різноманітності та інклюзії на робочому місці. Визнаючи та цінуючи різні набори навичок і компетенцій, організації можуть створити більш інклюзивне та справедливе робоче середовище, яке заохочує співробітників з різним походженням досягати успіхів і вносити свої унікальні перспективи в організацію.

Окрім практичного застосування, піраміда зростання McKinsey також відображає ширший суспільний зсув до цінування навичок спілкування та компетенцій поряд із технічною експертизою. Роботодавці все більше визнають важливість навичок лідерства, спілкування та розв'язання проблем, і люди, які володіють цими навичками, користуються великим попитом.

Однак важливо зазначити, що піраміда зростання McKinsey не позбавлена критики. Деякі критики стверджують, що модель робить занадто великий акцент на технічних навичках і розвитку лідерства, нехтуючи при цьому важливістю особистого розвитку та самосвідомості. Інші стверджують, що модель не враховує системні перешкоди та упередження, які можуть обмежити можливості кар'єрного зростання окремих людей.

Щоб усунути цю критику, особи та організації, які використовують піраміду зростання McKinsey, повинні використовувати цілісний підхід до планування та розвитку кар'єри. Це включає не лише розвиток технічних і лідерських навичок, але й розвиток самосвідомості, емоційного інтелекту та культурної компетентності. Крім того, вкрай важливо визнати та усунути системні перешкоди та упередження, які можуть обмежити можливості кар'єрного зростання для недостатньо представлених груп.

Піраміда зростання McKinsey – це модель, яку можна застосувати до підприємств та організацій будь-якого розміру та сектору, включно з українськими підприємствами. В Україні модель може допомогти організаціям оцінити навички та компетенції своїх співробітників і спланувати їх кар'єрний ріст і розвиток [3].

Однією з ключових переваг піраміди зростання McKinsey є її зосередженість на розвитку функціональних навичок, лідерських навичок, бачення та стратегії. Ці навички необхідні для того, щоб підприємства залишалися конкурентоспроможними на ринку, що швидко змінюється, і можуть допомогти українським підприємствам орієнтуватися у викликах динамічного бізнес-середовища, що розвивається.

Крім того, піраміду зростання McKinsey можна використовувати для сприяння різноманітності та інклюзії в українських підприємствах. Визнаючи та цінуючи різні набори навичок і компетенцій, організації можуть створити більш інклюзивне та справедливе робоче середовище, яке заохочує співробітників з різним походженням досягати успіхів і вносити свої унікальні перспективи в організацію. Це може призвести до зростання інновацій, кращого прийняття рішень і підвищення ефективності бізнесу.

Піраміда зростання McKinsey також може допомогти українським підприємствам розв'язати проблему нестачі навичок робочої сили. З розвитком автоматизації та цифровізації зростає попит на працівників з технічними та цифровими навичками. Використовуючи модель для оцінки та розвитку

технічних навичок співробітників, організації можуть переконатися, що вони мають талант, необхідний для збереження конкурентоспроможності на ринку.

Однак використання піраміди зростання McKinsey на українських підприємствах також вимагає певних застережень. Українські організації можуть зіткнутися з унікальними проблемами, такими як обмежені ресурси, нестабільна політична та економічна ситуація та корупція. Ці фактори можуть обмежити можливості кар'єрного зростання співробітників і перешкоджати здатності організацій ефективно впроваджувати модель.

Щоб подолати ці виклики, українські підприємства мають застосовувати комплексний підхід до планування та розвитку кар'єри. Це включає не лише розвиток технічних і лідерських навичок, але й розвиток самосвідомості, емоційного інтелекту та культурної компетентності. Крім того, українським організаціям слід усунути системні перешкоди та упередження, які можуть обмежити можливості кар'єрного зростання для недостатньо представлених груп.

Піраміда зростання McKinsey є цінною моделлю, яку українські підприємства можуть використовувати для оцінки та розвитку навичок і компетенцій своїх працівників. Зосереджуючись на функціональних навичках, лідерських навичках, навичках бачення та стратегії, модель може допомогти українським організаціям залишатися конкурентоспроможними в бізнес-середовищі, яке швидко змінюється. Проте, щоб повною мірою реалізувати переваги моделі, українські підприємства повинні застосувати цілісний підхід до планування та розвитку кар'єри, який включає особистий розвиток, культурну компетентність та усунення системних бар'єрів і упереджень [4].

Крім того, українські підприємства також можуть отримати вигоду від використання піраміди зростання McKinsey для покращення утримання та залучення працівників. Надаючи можливості для кар'єрного росту та розвитку, організації можуть підвищити рівень задоволеності та лояльності працівників, зменшивши плинність кадрів і пов'язані з цим витрати.

Іншим застосуванням піраміди зростання McKinsey на українських підприємствах є виявлення прогалин у навичках і потреб у навчанні. Оцінюючи поточні навички та компетенцію співробітників, організації можуть визначити сфери, де необхідне навчання та розвиток для досягнення бізнес-цілей. Це також може допомогти організаціям ефективно розподіляти ресурси, інвестуючи в навички та компетенції, які є найважливішими для бізнесу.

Піраміда зростання McKinsey може допомогти українським підприємствам розвинути резерв талантів, визначити співробітників з високим потенціалом і розвинути їхні навички та компетенції, щоб підготувати їх до керівних посад у майбутньому. Це може допомогти забезпечити безперервність керівництва та бізнес-стратегії організації, зменшуючи ризик зриву через раптову зміну керівництва.

Окремо варто розглянути практику використання піраміди McKinsey на європейських підприємствах. Піраміда зростання McKinsey - це модель, яку можна застосувати до підприємств і організацій будь-якого розміру та секторів, у тому числі в Європейському Союзі. Модель може допомогти підприємствам ЄС оцінити навички та компетенцію своїх працівників і спланувати їх кар'єрний ріст і розвиток [5].

Однією з ключових переваг піраміди зростання McKinsey є її зосередженість на розвитку функціональних навичок, лідерських навичок, бачення та стратегії. Ці навички є важливими для бізнесу, щоб залишатися конкурентоспроможним на ринку, що швидко змінюється, і можуть допомогти підприємствам ЄС орієнтуватися у викликах динамічного бізнес-середовища, що розвивається.

Крім того, піраміду зростання McKinsey можна використовувати для сприяння різноманітності та залучення до підприємств ЄС. Визнаючи та цінуючи різні набори навичок і компетенцій, організації можуть створити більш інклюзивне та справедливе робоче середовище, яке заохочує співробітників з різним походженням досягати успіхів і вносити свої унікальні

перспективи в організацію. Це може призвести до зростання інновацій, кращого прийняття рішень і підвищення ефективності бізнесу.

Піраміда зростання McKinsey також може допомогти підприємствам ЄС розв'язати проблему нестачі навичок робочої сили. З розвитком автоматизації та цифровізації зростає попит на працівників з технічними та цифровими навичками. Використовуючи модель для оцінки та розвитку технічних навичок співробітників, організації можуть переконатися, що вони мають талант, необхідний для збереження конкурентоспроможності на ринку [6].

Однак використання піраміди зростання McKinsey на підприємствах ЄС також вимагає деяких застережень. Організації ЄС можуть зіткнутися з унікальними проблемами, такими як різні правила та політики, культурні відмінності та мовні бар'єри. Ці фактори можуть вплинути на можливості кар'єрного зростання співробітників і перешкодити здатності організацій ефективно впроваджувати модель.

Крім того, попри те, що піраміда зростання McKinsey може бути ефективним інструментом для розвитку навичок і компетенцій співробітників, підприємствам ЄС важливо також враховувати ширший соціальний і екологічний вплив їх ділової практики. Це включає такі фактори, як пошук джерел, скорочення викидів вуглецю та просування соціальної відповідальності.

Підприємства ЄС також повинні враховувати мінливий характер роботи та важливість забезпечення гнучкої організації роботи, можливостей підвищення та перекваліфікації, а також сприяння балансу між роботою та особистим життям. Ці фактори можуть допомогти залучити та утримати найкращі таланти та сприяти формуванню більш позитивної та залученої робочої сили.

Висновки. Підсумовуючи, піраміда зростання McKinsey є корисною моделлю для людей, які хочуть спланувати свій кар'єрний шлях і досягти своїх цілей. Піраміда забезпечує структуру для особистого та професійного розвитку, яка підкреслює важливість функціональних та лідерських навичок, бачення та

стратегії. Оцінюючи свої поточні навички та компетенції та встановлюючи цілі для свого розвитку, можна використовувати піраміду зростання McKinsey для просування в кар'єрі та досягнення своїх прагнень.

Піраміда зростання McKinsey є важливою моделлю для кар'єрного розвитку, що надає структуру для покращення особистих та професійних навичок. Використовуючи цю модель, можна зосередитися на тих аспектах розвитку, які є найважливішими для досягнення кар'єрних цілей особистості.

Будь-який успішний кар'єрний шлях вимагає постійного розвитку та вдосконалення, і піраміда зростання McKinsey надає чітку мапу для досягнення цих цілей. Важливо оцінювати свої навички й компетенції та робити кроки для їх покращення, щоб стати успішним у своїй професії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Щегельська О. Стратегічна майстерність. Новий Час. 2017. URL:<http://surl.li/gdxam> (дата звернення: 12.03.2023).
2. Ковриженко Т. А. Управління конкурентоспроможністю підприємства на ринку поліграфічної продукції. Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського. URL:<http://surl.li/gdxas> (дата звернення: 11.03.2023).
3. Staircases to growth. URL: <http://surl.li/fwotf> (дата звернення: 11.03.2023).
4. McKinsey Growth Pyramid. URL :<http://surl.li/gdxbe> (дата звернення: 12.03.2023).
5. Explain the McKinsey's Growth Pyramid, how it works. under what circumstances would a bank choose any of the growth strategies in that pyramid. national university of science and technology. URL :<http://surl.li/gdxbg> (дата звернення: 12.03.2023).
6. McKinsey Growth Pyramid. URL:<http://surl.li/gdxbj> (дата звернення: 12.03.2023).

Науковий керівник – МІКУЛЯК Катерина,
асистент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ЗМІСТ

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ Бурковська А.В., Шевченко А.О.	4
МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ БАНКІВСЬКОГО УПРАВЛІННЯ Кугляр А.А.	13
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРИВНІ Нестерчук Т.В.	19
ЗАСТОСУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ Рудь Н. В., Іваненко Д. П.	30
РОЗВИТОК ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ Балицька Д.О.	37
РОЛЬ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У ФІНАНСОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ КРАЇНИ Задорожна О.В.	43
ІНФЛЯЦІЯ: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ Красноноженко В.О.	53
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Леденчук М. Д.	64
ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ Пастушенко В. Ю.	69
ЗАСТОСУВАННЯ ПІРАМІДИ ЗРОСТАННЯ MCKINSEY ДЛЯ ПЛАНУВАННЯ КАР'ЄРИ Чижевська Л.І.	76
Зміст	85

Наукове електронне видання

**Студентський науковий вісник
обліково-фінансовий факультет
2022-2023**

**Випуск 1 (23).
Частина 1. Економічні науки.**

Технічний редактор: СТАМАТ Вікторія
Комп'ютерна верстка: СТАМАТ Вікторія

Відповідальність за надані матеріали несуть здобувачі вищої освіти та керівники. Усі учасники освітнього процесу попереджені про необхідність дотримання академічної доброчесності.

Миколаївський національний
аграрний університет, 2023